

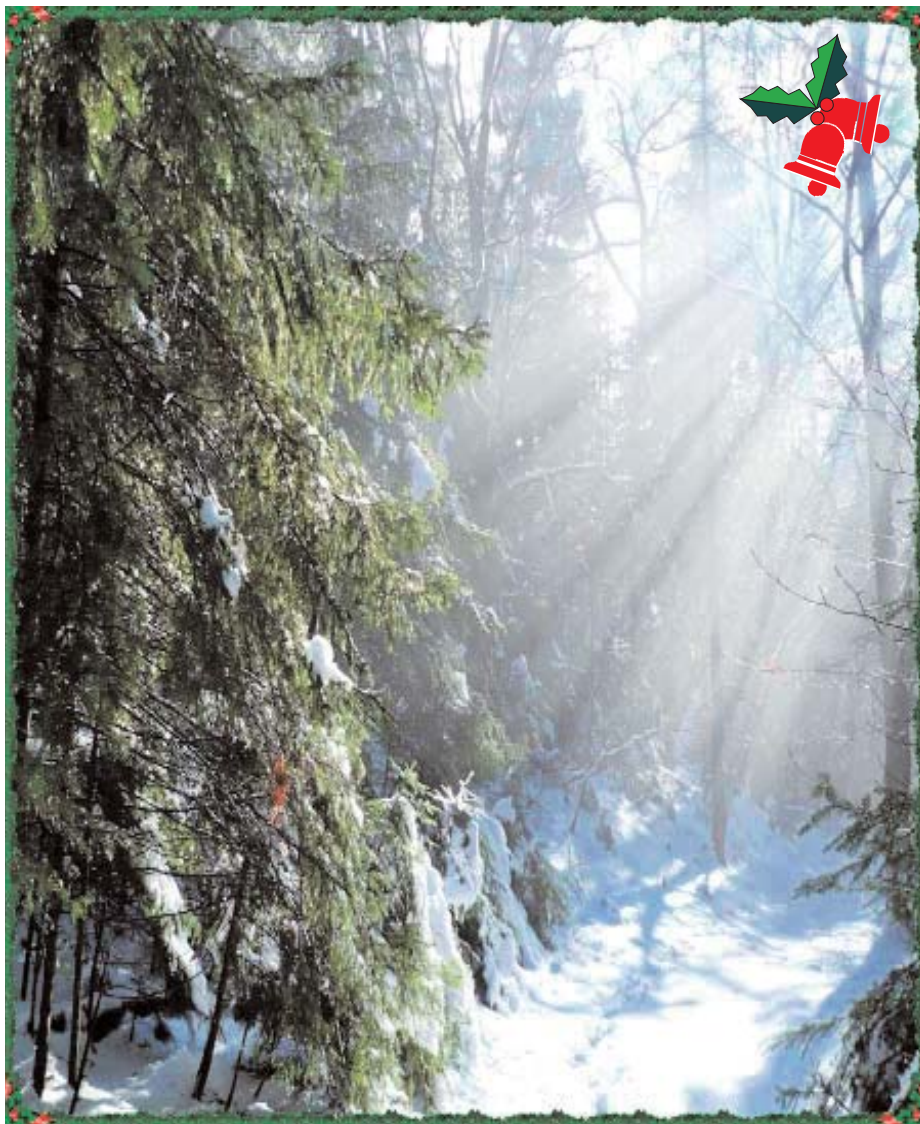

Átalyvető

A tartalomból

2010 karácsonyán: Jókai Anna	4
Szász I. Tas írásai	5
Elemző:	
Ágoston A.: Korszakváltás...	6
Csapó Endre: Románia kutyaszorítóban	8
Borbély Zs. A.:	
Új magyar párt Erdélyben	11
Interjú Semlyén Zsolttal	15
és Pordán László nagykövettel	17
EKOSZ-dokumentumok	20
Naplójegyzetek: Szász I. Tas	22
Metz Katalin	24
Szűrös Mátyás könyvének bemutatója	25
In memoriam: Toró Tibor	30
Kováts Lajos	31
Másoknak világitva:	
Egy évfolyam története	32
Műhely: Dr. Szócs Károly	43
és Veér Győző dolgozata	46
História: II. János magyar király	50
Marosvásárhely szellemi kincsei	53
Irodalom: Berde Mária	56

Havasi fenyők

A fenyves erdők elindultak,
S hordták a havas illatát,
Hallgassuk meg elcsendesedve
Mit mond egy kis fenyőág?
Amíg csak ember él a földön,
Akinek szíve-lelke lesz.

Amíg csillagra néznek égre
Kitáguló gyermekszemek.
Amíg a kéréses szívek mélyén
Lesz egy parányi szeretet,
Addig mindig lesz karácsony,
A télbe burkolt ég felett.

Áldott karácsonyi ünnepeket!

EKOSZ

November 6–7-én választmányi ülésre gyülekeztünk össze a soproni Erdélyi Házba. Rég nem látott népszerűségű egybesereglegés igyekezett a legfontosabb előtűnk álló feladatokat előkészíteni a májusi közgyűlés számára.

Az ülés résztvevőit köszöntötték: **Abdai Géza** alpolgármester úr, **Firtl Mátyás** országgyűlési képviselő úr és **Tóth Éva** képviselő asszony. (Firtl Mátyás beszédét a 20. old.-n közöljük. A szerk.)

Megbeszéléseket folytattunk a zsidói Wesselényi kriptá és kápolna felújításának helyzetéről, az EKOSZ-zászló terveréről, az Apafi emlékcsegely díj alapításának fenntartásáról. A választmány meghallgatta és sajátjának mondta ki a kettős állampolgárság intézményéért köszönetet mondó, valamint Gróf Tisza István miniszterelnök Kossuth téri szobrának visszaállítását kezdeményező nyilatkozatot, illetve levelet.

A választmány tagjai határoztak a megszűnt és a szövetség munkájában részt nem vevő egyesületek tagságának megszüntetéséről (Pécs, Kecskemét, Debrecen.) Ugyanakkor buzdítottuk egymást az elkötelezettebb és áldozatkészebb közös munkálkodásra.

Szombat este a „Gyémánttengely” című zenés-verses műsorral hűsítettük magunkat a munka heve után, **Tóth András** és **Tóthné Rázó Emőke** művész házaspár avatott előadásában.

A vasárnapot elcsendesedéssel kezdtük, melynek alkalmával az Erdélyi Házban **Vladár Gábor** református és **Kálmán Imre** római katolikus lelkészek szolgáltak. Ezt követően felkerekedtünk, hogy megnézzük, miként bánnak a „sógorok” a számukra „ideiglenesen átadott” területekkel. Az Őrvidék egyik legszebb büszkeségét, az ezeréves határ tövében lévő Fraknó várát látogattuk

meg. Mindebben részt vett vendégként a frissen alakult Erdélyi Magyarok Nagykanizsai Egyesületének elnöke és családja is. Bízunk benne, ottlétük annak is jele, hogy a megfáradók helyében lesznek mindig újonnan belépők is, akik „újra építik a házat”.

Hogy minderre ilyen patinás és kiváló körülmények között készülhettünk és eszmélhettünk, **Dr. Úry Előd** elnök úrnak és munkatársainak köszönhettük – akinek a soproni kör fennállása 20. évfordulója alkalmából az EKOSZ közössége díszoklevelet adott át.

Mi pedig mindnyájan úgy állhatunk helyt továbbra is, ha Isten áldása és kegyelme marad rajtunk!

Ebben bízva, az Erdélyi Körök Országos Szövetsége elnöke összehívja a Szövetség közgyűlését **2011. május 14-15-re, Szegedre.**

Nagy Árpád
az EKOSZ elnöke

Az Erdélyi Körök Országos Szövetsége a 2009. évi jövedelemadó 1%-nak felajánlásaiból 198 874 forintot kapott. Az adományokat a szövetség munkájának támogatására és lapunk kiadására, az alapító okiratban meghatározott célok teljesítésére fordítottuk. Isten áldja a jószívű adakozókat!

Izsák

Szeptember 24-én, a városi három napos ünnepek (Sárfehér Napok) rendezvényei közepette két programmal is gazdagította a kínálatot az erdélyi kör. Idén is sikerült folytatni az Izsák bejáratainál megkezdett rovásírásos helységnévtáblák felállításának sorát. Ezúttal a Kisizsák felőli bejáratnál egy, az izsáki koronás kopjafa motívumokat őrző jelet sikerült felavatnunk. Az érkezők üdvözlésén túl azért is fontos ez az értékörzés, mert az izsáki református temetőből az utolsó korhadó kopját

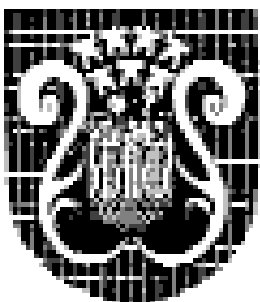
kellett behoznunk, hogy Móricz József fafaragó elkészíthesse művét.

Ugyanezen a napon került sor a zsidói Wesselényi kápolna javára megszervezett jótékonyági koncertre az izsáki re-

formátus templomban. A különös „házasítású” orgona, fuvola és tárogató koncert szép élményekkel ajándékozta meg a jelenlévőket. Vesztergám Miklós (tárogató), Kerekes Eliza (fuvola) és Fejsz Dániel (orgona) szolgálatainak nyomán 50 230 forinttal gyarapíthattuk az EKOSZ gyűjtését a fent nevezett cél eléréséért.

Buzdítunk másokat is arra, hogy a kápolna felújítása érdekében szervezzenek hasonló célú rendezvényeket! Az EKOSZ számlaszáma, melyre „Wesselényi” megjelöléssel küldhetik támogatósaikat: 52400054 – 10030826 (Orgovány és Vidéke Takarékszövetkezet).

Szerkesztőbizottság:

Dr. Kövesdy Pál főszerkesztő, *B. Osvát Ágnes* (irodalom és gyermekoldal)

Kiadja az EKOSZ elnöksége

Alapító főszerkesztő: **Orbán László**

Levelezési cím: *Dr. Kövesdy Pál* – 7100 Szekszárd, Otthon u. 2. Tél./fax: (36) 74/417-705

E-mail: ekosz@tolna.net

A kiadásért felel a lap főszerkesztője

ISSN 1416-4698

Nyomdai előkészítés: Galamb Marietta • Nyomdai munkák: Böcz Nyomda, Szekszárd

Az Izsák és Környéke Erdélyi Magyarok Közhasznú Egyesület a 2009. évi jövedelemadó 1%-nak felajánlásából 54 864 forintot kapott. Az adományokat az egyesület Alapító okiratban kitűzött meghatározott céljainak megvalósítására fordítottuk Isten fizesse meg!

Köszönettel: az IKEM elnöke

Komló

A Komlói Erdélyi Kör a következő eseményekről tudósítja lapunk olvasóit:

– Június 4.: A minden évben általunk szervezett Trianoni megemlékezés alkalmával **Nagy Árpád** lelkész, az EKOSZ elnöke mondott nagyívű emlékező beszédet. Verset mondott **Korbuly István**, klarinéton játszott **Róth Károly**.

– Június 5.: A Komlói Erdélyi Kör júniálisát **Horváth István** barátunk Magyarországi „tanyáján” tartottuk vidám mulatozással, lakomával.

– Október 6.: Megemlékezés a Kopjafánál az 1848-as szabadságharc Aradi vértanúira, nagyszámú résztvevővel. Az ünnepi beszédet **Cseke Gabriella**, a Kodály Zoltán Ének és Zenei általános iskola igazgatónöje tartotta. Közreműködtek az iskola 6. osztályos tanulói, a Komlói Bányász Fúvószenekar, **Korbuly István**, a Komlói Színház és Hangversenyterem igazgatója.

– Október 9.: Jótékonysági est a Háromkúti (csángó) iskola javára. Az estünk fővédnöke **Bajtai Erzsébet** asszony Magyarország Bukaresti nagykövetének felesége. Az est bevétele 26 000 forint volt. (Kapcsolódó írás a 38. oldalon – a szerk.)

– Október 25.: Körünk vendége volt **Záhonyi András**, aki a nagyszámú érdeklődő közönség előtt Tatárlaka és Tardos titka - legősibb írásunk címével tartott előadást.

– November 2.: **Bálint Ferenc** grafikusművész (az Erdélyi Kör tagja) grafikai tárlatát **Dr. Tamás Attila** nyitotta meg. Közreműködött a HIM SINGERS énekegyüttes.

Ótágú Síp Kulturális Egyesület – Szeged

Egyesületünk 2010-ben teljesített programjai:

– Február 12.: „Bálint-napi vigasság”. Vendégek: **Fábrí Géza** (Délvidék), **Péter**

és **Pán duo** (Szeged), **Drozdik József** és fia, **Drozdik Attila** borászok (Párkány illetve Pannonhalma), házigazda: **Kisimre Ferenc** (Délvidék) Ennek az estnek köszönhető, hogy a Drozdik-pincészet már három meghívást kapott és fogadott el Szegedre.

– Március 27.: Koszorúzás II. Rákóczi Ferenc szobránál és emléktáblájánál (Ezt a tiszteletadást egyedül Egyesületünk végzi Szegeden, összefogva a Rákóczi Szövetség szegedi tagozatával.

– Június 21.: „Tűzvarázs a Nap tiszteletére”- a nyári napforduló ünneplése, melynek előadója **Grandpierre Attila** csillagász volt, a hallgatóság pedig a nagy létszámú határon túli fiatal, akiket a Szegedi Rendezvényház hívott meg nyári táborba, és ezzel az esttel nyitották meg a tábort.

– Július 21-23.: „Nándorfehérvári Napok - a győztes csata tiszteletére. Ehhez Egyesületünk egy történelmi emlékülés megszervezésével járult hozzá.

– Mivel az Egyesület 1995 őszén alakult meg, ezért az év hátralévő részében 4 alkalommal ünnepeljük meg az évfordulót, összefogva a 10 éves Katolikus Ifjúsági Alapítvánnyal. Ebből az első rendezvény a Délvidéki est volt, ahol bemutatásra került egy olyan verseskötet, amelynek kiadásához mi is hozzájárultunk. **Cs. Simon István** Az utolsó bánati regős c. kötetét barátai mutatták be (**Pozsár Tibor, Tóth Livia, Dudás Károly és Maros Antal**) Közreműködött a csókai Rákóczi Ferenc férfikórus. Az est sikerére jellemző, hogy még most is zúg a taps!

– Kiadtuk **Kothay Nándor** óteleki születésű szobrászról szóló kiadványunkat, amellyel - többek között - az a szándékunk hogy Óteleken (Erdély) alakuljon ki a szobrászművész kultusza, s ennek jegyében rendezzenek gyermekrajzversenyeket a községben. Ennek indoklását a kiadványban lehet olvasni.

– Több alkalommal küldtünk könyveket és adományokat Böződre (Erdély), az ottani általános iskolának és unitárius híveknek.

– Az év hátralévő részében rendezünk még egy erdélyi, kárpátaljai és felvidéki estet és részt veszünk a november 12-13-án megrendezésre kerülő Autonómia-konferencián, amelynek „ötletgazdái” vagyunk.

Dr. Horváth István Károlyné elnök

Monor

A monori Bethlen Gábor Erdélyi Kör a nagy erdélyi fejedelem, Bethlen Gábor születésének 430. évfordulójához kapcsolódóan 2010. november 16-án kegyelettel és tisztelettel emlékezett a magyar nemzet e feledhetetlen személyiségére.

A Monori „Ballassady” Népfőiskola és a monori Bethlen Gábor Erdélyi Kör közös szervezésében 2010. december 6-án a monori Ady Endre Általános Iskolában vetítéssel egybekötött előadásra kerül sor. A kör elnöke, **dr. Szekeres Sándor** előadást tart Székely Mózes, Erdély székely fejedelme című könyvéről. A szerző a székelység eredetétől kezdve tárgyalja a székelyekkel kapcsolatos olyan fontos tudnivalókat, mint a székely-magyar rovásírás, Erdély szerepe a XVI-XVII. századi Európában, a magyar nyelv, a sajátos székely jog szerepe és a mai napig aktuális székely autonómia kérdésköre, stb.

Szegedi Erdélyi Kör

A Szegedi Erdély Kör nevében köszönetet szeretnék mondani **Dr. Úry Elődnek**, a Soproni Erdélyi Kör elnökének és lelkes csapatának, akik vállalták a 2010. november 6-7-i választmányi ülés házigazda szerepét. Kitűnő fogadtatásban volt részünk, adjon az isten erőt, egészséget nekik.

A Szegedi Erdélyi Kör a tervezett rendezvényeket sikeresen teljesítette.

A három napos Kaposvári kiránduláson (szeptember 3-4-5-én) felejthetetlen élményekkel gazdagodtunk. Szeptember 6-án megemlékeztünk Mihalik Kálmánról, a Székely Himnusz zeneszerzőjéről, a belvárosi temetőben. Megtiszteltek jelenlétükkel és virágot, koszorúkat helyeztek el civil szervezetek, valamint a Csongrád Megyei Önkormányzat, a Mihalik alapítvány, a Rendezvényház Nonprofit Kft. Közreműködtek: **Kató Sándor** színművész és **Kiss Iván Ágnes**. A megemlékezés a megyeházánál folytatódott, **Fekete Réka** és **Balázs Ödön** fotográfiáiból nyílt kiállítás, közreműködött a Cuharé Táncműhely és a Rozsdamaró zenekar. Október 23-án részt vettünk a nemzeti ünnepünk alkalmával szervezett rendezvényen, koszorút helyeztünk el az emlékműnél.

Gál Imre, a Szegedi Erdélyi Kör elnöke

(Folytatás a következő oldalon)

Az Erdélyi Könyv Egylet Határtalan Hazában ez évi, 7. kötetének címe **Rajzoljunk magunknak egy világot** volt. Ebben a szerzők elmondták, hogyan rendeznék be ők az adott világ bizonyos szegmentumát. A kötet egyik írását adjuk itt közre a szerző és Veress Zoltán szerkesztő engedelmével, amivel megítélésünk szerint a legméltóbban tudjuk búcsúztatni ezt a keserűdes, küzdelmes, mégis győzedelmes óvet, köszönteni a nagy feladatokkal teli, de reményteljes újesztendőt, ám mindenekelőtt legszentebb ünnepünket.

Nem falfirka – Isten vízjele

Saját világot rajzolni falfirka-szinten könnyű. Mint ahogy nyomot hagyni sem életcél: lehet az barbár tett is, tiszta szövegeten mocsokfolt, a lány húsban durva csizmasarok ütötte seb.

A már letűnt, szörnyű huszadik században a szellemi törvényekkel szakító vagy azok létét egyenesen tagadó, önmagába ájult individuum elhitte és meghirdette: mindent szabad, s minden bámulatra méltó, amit a zabolátlan Én kitermelni képes.

Naiv, jószándékú lelkek a tobzódó, villódzó krikosz-krakszok ellenében viszont folyamatosan felmázolják a rózsaszín-bébi-kék álomvilágot – de ez a híg festék a rücskös valóság faláról egykettőre leperreg.

Menekül az ember. Menekül a mártíriából a fantáziájába, s aztán rájön, hogy amibe menekült, éppen abba fullad bele.

Az íróról azt tartja a közvélekedés, hogy a fantáziájával alkot. Nálam ez nem ilyen egyszerű. A papír, amit az élet felkínált, csak látszatra üres. Nincs felhatalmazásom arra, hogy kényemkedvem szerint irkáljam tele. A lapot kegyelmes óráimban napfénybe tartom: kitetszik rajta Isten vízjele.

A lehetetlen, mégis határozott tehermentési szándék.

Amit nekünk, embereknek kell rész-

leteiben is láthatóvá tenni, hogy egykor felragyogjon majd az egész. A különbség személy és személy, tehetség és tehetség között az eszközben rejlik: abban, hogy milyen éles és milyen színű a ceruza, amivel megerősítjük a kontúrokat, valamint abban, hogy felismerjük-e a nekünk juttatott feladatot: alázatosan, szakaszról szakaszra, de határozott vonalvezetéssel haladni.

A világ szellemtérképe megvan. Mint ahogy megvan a csillagrendszer, ha nem vagyunk is képesek – már és még – üzeneteit kibetűzni, csak képeskönyvként nézegetjük, hiszen azért így is szép.

Tanuló vagyok én is. Amit előrajzolt az Istenség nekem, tökéletlen emberkének, szeretném mégis egyre láthatóbbá tenni. Szeretném fényes arannyal megjelölni hazámat, amit már-már elmaszatoltak mosdatlan, avatatlan kezek.

Szeretem ezt a nemzetet, szerelmese vagyok a magyar szónak – bárhol hangzik fel a nagyvilágban.

Nemzettudat nélkül csonka az embertudat; akik sziszegve tagadják, szellemi leukémiában szenvednek; ők válnak a létfeladat szabotőreivé. Istentudat nélkül pedig elrúkosodik a nemzet-tudat, tömeggyilkossá süllyednek a „harcosok”, ők válnak a létfeladat terroristáivá.

ként igényt tartunk, így szerezvén tudomást egymás gondjairól-örömeiről.

Kese Ferenc Antal

Salgótarján

Az idén már XIX. alkalommal rendeztük meg az "1956. október 23. Emlékfutást", melyen 14 korcsoportban közel 2600-an vettek részt óvodásoktól a 70 éven felüli versenyzőkig.

Schirilla György hosszútávútó Mosonmagyaróvárról 10 nap alatt 380 km megtétele után ért Salgótarjánba, útközben 5000-an csatlakoztak hozzá, növelve a verseny népszerűségét. Salgótarjánban Székyné dr. Sztrémi Melinda polgármester és jómagam köszöntöttük több száz futó kíséretében. Ezután rövid ünnepség volt az '56-os emléktáblánál,

Ami merészség – mesterségem a mentség –: mégis csatolom a fenséges, szüntelen felfedezésre váró ábrához a magam céduláját, a jelen szomorú látletét. 2004. december 5-ének hajnalán írtam:

*Ötvenhat lyukas zászlaján
a címer csupán ragtapasz
már kilyukadt a haza is
közepén halt meg a vigasz*

*a nemzet körös-körülre költözött
ő tart össze minket: az üldözött*

*vagyunk
foszló anyagban a cérna sorsa
voltunk
hajdan nép
leszünk-e végül – jaj –
leszünk-e horda*

A kérdés költői. Van remény a reményre. Mert a rajz – a felső mezőben – még szabad. Ha méltónak bizonyulunk rá, a rangunk: társ-teremtő.

Magunknak kell megcselekedni, amit elvár tőlünk, de amiben segít is nekünk az égi és földi Seregek Ura. Felhangzott Isten harmadik évezredbeli hívó szava:

„Segédek kerestetnek. Kontárok kí-méljenek.”

Jókai Anna

(Folytatás az előző oldalról)

Szekszárd – EMTE

Az EMTE őszi találkozóját 1956 októberének megünnepléséhez kapcsoltuk. Az EMTE tagok a Fadd-i Református templom imatermében gyűltek össze. Az ünnepséget Nt. Bereczki Zoltán tiszteletes úr, az EMTE alelnöke közös imába foglalt fohással és az ünneppel kapcsolatos köszöntővel nyitotta meg. Dr. Serdült Benke Éva tanárnő Magyar forradalmak és azok következményei címmel tartott érdekes előadást, utána a témával kapcsolatosan szabad beszélgetésre került sor, amit aztán a szokásos közös sütés-főzés és ebédezés követett. Megint egy kellemes együttlétnek lehettünk részesei, aminőkre időn-

majd indult a verseny. Az egyéni versenyek távjai: 456 m, 956 m, a váltóknál pedig 6x-8x 956 m, és a célba érés az '56-os lyukas nemzetiszínű zászlónál volt. A váltóknál korcsoportban 38 csoport vetélkedett. Az I-III helyezett érem, oklevél és tárgyjutalomban részesült, és még '56-os papírzászlót is kaptak. A váltók mellett különösen a családi futás aratott nagy sikert. A 70 év feletti kategóriában I. helyezést értem el. Szeretnék köszönetet mondani minden támogatónak, segítőnek, külön az Erdélyi Körök Országos Szövetségének és azon 8 tagszervezetének, melyek anyagilag is hozzájárultak a rendezvény sikeréhez.

Valiskó Ferenc

(Az EKOSZ elnökének levelét a Salgótarjáni Erdélyi Körhöz lásd a 21. oldalon.)

ADVENTI LEVÉL 2010.

Még alig hogy hulló, szelíden roppanó, szépségesen színes levelekben gázolva megemlékezhattünk nemzetünk és családunk halottairól s megéltük a nálunk annyi dicső és fájó emlékekkel ékesített és terhelt október-novemberi emlékezések esti merengéseit, s lám, már reánk is köszönt advent. Köszönt áldott heteinek imádságos napjaival és legsodálatosabb ajándékával: a reménnyel!

Éppen ötven éve küldöm adventi üdvözléteimet. 25 évig csak röviden s majd újabb 25 éven át – a fejlődés PC néven számon tartott, hol hasznos, hol elátkozott eszközének köszönhetően – hosszabb, s a gépi agy által maradandóbb formában. És végre elmondhatom: más ez az advent!

A világban sokfelé értenék és sokfelé csodálkoznának ezen.

Mert voltak, akik ilyen-olyan okból kiérdemelt – vélt vagy valós – nyugalomnak köszönhetően az advent szentségét valóban csak a Megváltóra való várakozásnak szentelheték. Nem úgy mi. Hiszen ki tudja megmondani, hány éve-évtizede annak, hogy a mi várakozásunk kettős. Akarva, akaratlanul. Számunkra a puszta szó, hogy várakozás avagy reménykedés a legfontosabb égi mellett egy földi árnyékát is hordozta. Halvány földi mása volt ez annak az örökkévalóságról szólóknak, de közeli és most megélt. Ezért bizony erős.

Hogy mennyire nevezhető ez gyarlóságnak, bevallom, nem tudom. Csak sejteni merem, miszerint a kettő olyannyira összefonódott, hogy egész életünket ebben az elválaszthatatlan kettősségben éltük le. Kézenfekvőnek is nevezhető, mert földi létünk és ama örökélet felé vezető hitünk szabad gyakorlásának lehetősége is e reményekhez fűződött. Nem tudtuk hol vannak az igazak, csak tapogatóztunk utánuk, és a mindennapokban az igazakat üldöző hatalom gyűrt maga alá. S a két véglet, a hit megcsúfolói és üldözői meg a hitből élő igaz emberek között ott feszült, lebegett a félig szent, félig szentségtelen, de minden pillanatban leszakadni kész függőhíd.

Hogy kik és merre keltek át ama hídon, még ma sem tisztázott, sőt az sem, hogy mikoron leszakadt, kiket vitt

magával az alatt zavarosan kavargó folyóba.

Csak az világos, hogy annyi hitben és reményben eltelt advent után most szemünket valóban a hegyekre emelhetjük, a magasság felé. Arra, amerre élünk magyar terének fehér templomtornyai – mint ősi útjelzők – mutatnak, s ha van, aki nem látná, azt harangjaik hangjával is figyelmeztetik: az igaz ember hitből él, és mellette ott van hatalmas adománya: a remény, és hasonlóan hatalmas és mindenre választ adó tartalma: a szeretet.

Ez utóbbi aztán tovább sodorja gondolataimat a múlt felé, arra, amerre a haza szeretetének – hasonló módon hosszú ideig – szégyenkalodába záratását éltük át. Mert Isten és a család után valóban ott van a haza. Az a haza, mely otthont biztosít az Istenben bízó családnak, vagy korszerűbben és a napi valóságot ismerve, tehát a fogalmat tágabbra nyitva: az Istennek is tetsző módon élő családnak. Ugyanis a hit ajándéka már-még nem juthatott el mindenkihez.

Ezért kell ezt az ajándékot advent idején továbbadnunk. Szóval, példával.

Ezek a gondolatok pedig szinte olyan közel állanak ma a hétköznapi valósághoz, mint a bibliai időkben. Rettenetes éveket élt meg az emberiség és nemzetünk. A legnagyobb rettenetet éppen a lelkekben véghezvitt rombolás jelentette. Hatalmas munka áll azok előtt, akik felvállalják ennek helyrehozását. Mert nem az adósságcspada, nem a reánk helyezett pénzügyi szivattyúk, nem a visszatérni óhajtó sanda, komprádor hatalom a legnagyobb veszedelem, hanem a bennünk lakozó sokrétű erkölcsi válság.

Az ennek megoldása felé vezető út pedig elválaszthatatlan advent reményt adó útjától. A reményhez hit kell, a reményhez cselekvés szükséges. Mert a mi utunk nem jelent csendes meditációban eltöltött életeteket, hanem jelenti a munkát. Munkát a családért, a hazáért. S ez a munka akkor ér valamit és akkor öröm, ha szolgálat, ha belülről jövő meggyőződés hatja át.

Tudom, magas elvárás ez a mai elanyagiasodott és durva önzésre nevelő

világban. De minden ember életében eljön a pillanat, amikor észre kell vennie, hogy nem ezek az utak vezetnek arra, amerre tudva vagy tudtán kívül maga is igyekezne. Mert a boldogulás még nem boldogság, s a földi boldogság még nem kapu az öröklét felé.

Most, amikor a haza sorsa borotva-élen táncol, amikor merészen szembe kell fordulnunk egy torz világgal, amikor nincs más út, mint a bátor kiállás, amikor tudjuk, hogy ez az egyetlen olyan lehetőség, amelyik még esélyt jelenthet a megmaradásra, sokaknak furcsának tűnhet a transzcendens ilyen erőteljes aláhúzása.

Csakhogy térjünk vissza az időben csupán egy évet és látni fogjuk, hogy nem volt már más remény a változásra, csak az Örökkévalóba vetett hit. Akkor ezt így mondtam: eljött az idő, amikor az ég és a föld összeér. Amikor az ember, ha csak egy kicsit is képes volt gondolkodni, azt láthatta, földi erő már nem segíthet.

Most úgy tűnik, megkaptuk a várt segítséget és földi adventünk is meghozta a megváltás reményét. Szemeinkről lehullott a hályog.

Ha azt akarjuk, hogy ez a remény valósággá legyen, önmérséklet, türelem szükségeltetik valamennyiünk részéről, de ugyanakkor éles szemű odafigyelés, hogy a múlt hibái ne ismétlődjenek. Hogy azok, akiket a Fennvaló – a mi szavazatainkkal – emelt magasba, méltóak maradjanak a feladathoz. Mert körülöttük sokan vannak rövidlátók és kapzsi lelkűek, akik a maguk azonnali hasznát keresik. Sokat árthatnak, ők, s nagy erőket vehet el az ellenük folytatott hadakozás. Figyeljünk rájuk! Ne hagyjuk magára a tisztának hitt erőt, a reményeink szerint megtalált igazakat. A hitből élőket.

Még nincsenek olyan sokan. Még nincsenek elegenden. Mögöttük a helyünk. Erőnek és figyelmeztetésnek.

**És velük együtt, legyünk szerények.
Mert egyedül Istené a dicsőség!**

Leányfalu, 2010. advent.

Szász István Tas

Ágoston András

Korszakváltás a magyar-magyar viszonyrendszerben

(Felszólalás a szegedi tanácskozáson-szerkesztett szöveg)

Európai Autonómiák címmel a szegedi Magyar Kisebbségi Információs Egyesület tizenhetedik alkalommal szervezett tanácskozást a hazai és határon túli magyar pártok, civilszervezetek részére. A résztvevők, figyelemmel a MÁÉRT nyilatkozatra, három téma köré csoportosították felszólalásaikat. A legtöbb felszólaló az európai autonómiák elemzése közben azt firkészte, mi az, amit a külföldi tapasztalatokból mi is kamatoztathatunk. Szó volt a nemzeti pártok új szerepéről és a magyar szavazók magatartásának megváltozásáról, és ezzel összefüggésben a korszakváltás lehetőségeiről is.

A MÁÉRT budapesti összejövele után legalább két felismerés az, ami tovább viheti a Kárpát-medencében élő magyar közösségek határmódosítás nélküli politikai integrációjának ügyét. Az egyik az együttműködés budapesti oldalán létrejött új politikai és közjogi keret, amely utat nyit a nemzet politikai integrációja előtt. A másik, s ez nagyon fontos felismerés, hogy a határon túli magyarok politikai struktúrái nincsenek felkészülve a nagy változásra. E felismerésekből egyenesen következnek a feladatok. Meg kell nyitni néhány dilemmát, melyek tisztázása hozzájárulhat a nemzeti integráció politikai folyamatainak tényleges életre keltéséhez.

Az egyik ilyen dilemma: milyen új helyzetet teremt a kettős állampolgársággal megvalósuló, új közjogi kapcsolat, ami a magyar állam és a határon túli magyarok között jön létre? Nem kevésbé fontos kérdés, hogy a nemzeti integráció szempontjából elengedhetetlen autonómiák megvalósítása milyen változásokat hoz a magyar-magyar viszonyrendszerben, s egyáltalán, az autonómiához való viszony kapcsán, a határon túli magyar politikai eliten belüli átrendeződés során. Ami a legfontosabb: megmaradhat-e a magyar kisebbségi pártok és a helyi többségi elíték, valamint a budapesti nemzeti kormány

között egyre nehezebben működő két vegyértékű kapcsolatrendszer?

Látnunk kell, hogy Budapest a korszakváltás szempontjából fontos változások rá eső részét megvalósította, de a határon túli közösségek enyhén szólva lemaradtak, különösen a közös autonómiamodell kialakításában. A régi pozícióik görcsös védelmében az egypártok nem képesek hozzájárulni a nemzeti együttműködés rendszerének megfelelő autonómiamodellek kidolgozásához.

A kettős állampolgárság tartalma

A Vajdasági Magyar Demokrata Párt (VMDP) politikai doktrínája értelmében a Kárpát-medencében élő magyarok határmódosítás nélküli politikai integrációjának két fő pillére van. Az egyik az új közjogi köteleket létrehozó kettős állampolgárság, a másik meg a magyar (perszonális) autonómia. (...).

A VMDP felfogása szerint a kettős állampolgárság bevezetésével helyreáll a nemzet politikai egysége. S a tényleges politikai autonómia létrehozatalával párhuzamosan feloldódhat a trianoni trauma. A kettős állampolgárság intézménye Magyarország számára is előnyös megoldás. Abban az értelemben bizonyosan, hogy segítheti az EU-ban vállalt fenntartható fejlődés gazdaságpolitikai feltételeinek megteremtését. Szerencsére ez a nézet nem idegen a gondolkodó magyarok körében. Évek óta jelen van egyes magyar nagyvállalkozók megnyilatkozásaiban is.

Nekünk, határon túli magyaroknak a kettős állampolgárság (akkor is, ha nem jár automatikusan választási joggal) tartást ad, s lassan elvezethet a kisebbségi komplexus leküzdéséhez. Szükség van arra is, hogy a kettős állampolgárság további kézzelfogható, eligazító tartalmakkal gazdagodjon. Mi úgy látjuk, hogy a magyarországi támogatóknak kettős funkciót kell adni: serkentésük az autonómiatörekvéseket, és

segítsék a szóban forgó tevékenységet is. E kettős funkció megvalósítását szolgáló forma lehet az is, hogy a támogatók határon túli magyar állampolgárokon keresztül érjenek el a határon túli magyar állampolgárokhoz.

A VMDP-ben a magyar (perszonális) autonómiát tartjuk a határmódosítás nélküli politikai integráció másik fontos pillérének. Ez az autonómiaforma nem követel területi elhatárolódást, de alkalmas arra, hogy feltárja, kifejezze és legitímen képviselje a vajdasági magyar közösség identitásának megőrzése szempontjából fontos alapérdekeket.

A szavatolt parlamenti helyek intézménye lehetővé tenné, hogy a biztosított parlamenti helyekre demokratikus, többpárti választások útján válasszuk meg a képviselőinket.

A területi autonómia nem teljes megoldás

A VMDP a vajdasági magyarok számára nem szorgalmazza a területi autonómiát. A területi autonómia nem magyar autonómia. Az egyes autonómia. Nem lehet ugyanis belőle kizárni a területen élő többségi nemzet tagjait. Ha közülük, akárcsak néhányan, bekerülnek az autonómia képviselői, esetleg az irányító testületébe is, ezzel megvalósulnak a feltételek az informális politikai dominanciára. Mert mögöttük, a szerb képviselők mögött áll a többségi nemzet kormánya. Hiú ábránd az, hogy a többnemzetiségű államban a klasszikus területi autonómia keretében a gazdasági ügyek intézése elkülöníthető a többségi nemzet alapérdekeinek megfelelő gazdaságpolitikától. Nem szólva arról, hogy az esetleges decentralizáció esetén gyakorlatilag kiürül a területi autonómia gazdasági kapacitása. Különben is, ha vannak szavatolt helyek az ország parlamentjében, többpárti alapon megválasztott magyar képviselők, a többségi politikai elit által felállított bizalmi minimum nyugodtan mel-

lőzhető. A magyarok által megválasztott magyar képviselők számára ugyanis megnyílik az út a magyarság gazdasági érdekeinek kompromisszumok nélküli képviseletéhez.

A nemzetközi tapasztalat és a történelmi visszapillantás arra utal, hogy a magyar nemzetrészek Trianont követő szétdaraboltságának megfelelő területi autonómiák fűzérért a nemzetközi gyakorlat alapján nem mintázhatjuk meg. Nem véletlen, hogy a magyar politikai pártok, azok, amelyek az egyik vagy a másik területi autonómiaformáért szállnak síkra, a Székely Nemzeti Tanácsot kivéve arra már nem vállalkoznak, hogy eszméik alapján konkrét modelleket dolgozzanak ki.

Megjeleni a nemzetközi szintéren

A VMDP szükségesnek tartja, hogy a mindenkori magyar kormány segítse a kisebbségi közösségek autonómiatörekvéseinek megvalósítását. De nem úgy, ahogy ezt sokan javasolják, hogy a magyar kormány a magyar autonómia elfogadását szabja Szerbia EU-csatlakozásának feltételül. Ez nem vezethet eredményre. Egyáltalán, mit jelentene az, ha Magyarország a sok helyütt még nem is létező autonómiakövetelésekkel lépne ki a nemzetközi politikai szintérré?

A trianoni trauma feloldására alkalmas megoldásként átfogó autonómia követelésekkel a magyar kormány csak akkor léphet fel, ha a kormány konkrét, az utódállamokban élő magyarok által elfogadott, politikailag teljes értékű autonómiamodelt képvisel.

Ki kell tehát lépni a nemzetközi politikai szintérré, de csak miután mi magyarok rendet tettünk saját portánkon. A határon túli magyar közösségekben húsz éve nincs egység a politikai autonómia egy meghatározott modellje tekintetében. Nem csoda, hiszen a helyi többségi politikai elit már a 90-es évek elején szigorú bizalmi minimumhoz kötötte az egypártok által olyannyira várt „kormányzati felelősségvállalást”. Ennek lényege, hogy autonómiakövetelő magyar nem vehet részt a kormányzásban. Másrészt, Budapest sem igen szorgalmazta a modellekben való gondolkodást. Sokáig megelégedett a tanácskozással, amelyek anyagával immár Dunát lehetne rekeszteni.

A nemzeti együttműködés rendszerében – a nemzet egésze érdekeinek meg-

felelően, akár differenciált formában – el kell jutnunk a modellekhez, amelyek a nemzetközi politikai szintéren is eredménytelően kecsegtetnek. Ha ezt a célt rögtön nem is érhetjük el, meg kell kísérni vitát gerjeszteni legalább a tényleges autonómia ismérveiről. Melyek lehetnek ezek az ismérvek?

A VMDP még 2006 márciusában dokumentumba foglalta, hogy autonómia akkor van, ha:

- a kisebbségi szavazók teljes névjegyzéke alapján, demokratikus többpárti választások útján, olyan magyar legális és legitim képviseleti testület jön létre, amely közjogi szempontból beépül az államhatárolás intézményrendszerébe;
- az autonómia önálló jogszabályalkotási és végrehajtási jogosítványokkal rendelkezik, és saját végrehajtó szerve van;
- az autonómia vagyonnal, önálló pénzforrásokkal rendelkezik, amelyek csakúgy, mint jogszabályalkotási jogosítvány, összefüggésben állnak az oktatás, művelődés és a közszolgálati típusú tájékoztatás autonóm funkcióinak biztosításával.

A VMDP perszonális autonómiaira vonatkozó modellje nem követel területi elhatárolódást, ugyanakkor lehetővé teszi, hogy a kisebbségi közösség autonómiájának keretei között feltárja, kifejezze és legitim módon képviselje az identitása megőrzésének szempontjából fontos érdekeit.

Van-e esély arra, hogy a húsz éve bevett rossz magyar-magyar viszonyrendszer megváltozzon? Kell lennie, hiszen e nélkül nem lehet megállítani a nemzet egészének további leépülését. Ezért várunk olyan sokat a nemzeti együttműködés Orbán Viktor által meghirdetett új rendszerétől.

A magyar-magyar viszonyrendszer megújítása során olyan húsz éves dilemmákat kell meghaladni, mint amilyen például az egypártok helyi hatalmi többséghez fűződő egyre kevésbé partneri és egyre inkább kiszolgálói viszonya. A VMDP szerint amíg nem jön létre tényleges magyar politikai autonómia, nincs helye a magyar és a gazdasági pártok közötti, a bizalmi minimumra épülő szoros politikai együttműködésnek. A tényleges politikai autonómia bevezetése esetén maga a bizalmi minimum válik tárgytalanná, hiszen a nemzeti ügyek legitim képviselete

átszáll az autonómia legális és legitim testületére. Továbbá végére kell járni a dilemmának, hogy lehetséges-e, szabad-e az amúgy is fogyatkozó magyarságot méginkább megosztani. Azzal például, hogy az egyik részének ilyen, a másiknak olyan autonómiát akarunk kiharcolni.

A VMDP szerint az oktatásra, a művelődésre, valamint a tájékoztatásra vonatkozó magyar (perszonális) autonómia természeténél fogva az egész kisebbségi közösséget kell szolgálja. Míg a területi autonómia, ha egyáltalán létre kell hozni, a magyar közösségnek csak egy kisebb, jobb esetben a nagyobb részét foglalná magába.

(Csatlakozó írások a 15. és a 28. oldalon)

Az egyszerűsített honosítási eljárás honlapja:

<http://www.allampolgarsag.gov.hu/>

Paksi templom

Csapó Endre

Románia kutyaszorítóban

Európában 65 év óta béke van, pontosabban ennyi ideje háborúmentesen él ez a nyugtalan földrész. Nyugtalanágát az alapozta meg, hogy sokféle nép özönlött oda a népvándorlások korában. Mindmáig képtelen harmonizálni kulturális és karakterbeli sokféleségét. Jelenlegi uniós szervezkedése csak legújabb törekvés az évezredek egységesülési szándékok sorában.

Ebben a 65 évben a világ óriási léptekkel haladt előre a technika és a tudomány minden területén. Ehhez mérve Európa – annak egészét tekintve – lemaradt. Nemcsak világhatalmi pozíciója elvesztésének arányában, és nem egészen csak amiatt, hogy keleti fele a szovjet megszállás miatt kimaradt a fejlődés nyugati áramlatából.

A szovjet megszállás húsz évvel ezelőtt megszűnt, bőven volt tehát idő rálépni a felzárkózás útjára. Mégis, a felzárkózás nagyon vontatottan halad előre a felszabadult országokban, egyiket-másikat a gazdasági összeomlás fenyegeti. Míg Európa nyugati felét árubőség és túltermelés jellemezte, keleti felében, a vasfüggöny leomlásával előállt a lakosság fogyasztási igénye. Egyszerre szükséges lett minden, ami eddig elérhetetlen volt. A fogyasztáshoz pénz kellett, eladó lett minden – illetve megvásárolható a nyugatiak részére, keleti árstruktúrában. Elköltötték azt is, ami a termelés megindításához szükséges lett volna. Mire észhez tértek, „házon belül” nyugati tulajdonosé lett a gazdálkodás eszköztára.

A fogyasztás mindenütt meghaladta a termelést. A helyi termelés meg sem indulhatott, a nyugati áru elfoglalta a piacokat. A vállalkozói tőke hiányát szenvedő országok részére nagy segítséget jelentett a külföldi hitel. Sokféle ok miatt újabb és újabb hiteletet kellett felvenniük. Mire ebből kielégítették a vásárlás és a jobb-lét igényét valamint a hiteltörlesztést és kamatot, nem maradt pénz az ország saját termelési készségének megalapozására.

Bizonytalanság és kilátástalanság jellemzi most már az egész földrészt, noha élelemben, használati tárgyokban túltermelés van. Az üzletek tele vannak, vásárló erő is van, akár a luxustermékekre is, de ez nem általános. A társadalom nagy százaléka, különösen a keleti országokban, a létminimumon, vagy az alatt tengeti életét. Talán éppen az okozza a bajokat, hogy az ipari termelés gyors fejlődése mellett elmaradt a társadalomszervezés intézményeinek fejlesztése. Nincs megoldva a termelt javakhoz való hozzájutás lehetősége a társadalom egésze számára, mert a munkaviszonyokban még XIX. századi állapotok uralkodnak – a termelés egész haszna a vállalkozóé, a munkabér alku tárgya. A fejlődés megköveteli a művelt és szaképzett munkavállalót, de ennek „kitermelése” a gyenge állam – szabadverseny rendszerben gazdtalan feladat. Ezen felül is, valóban nincs mit kezdeni a műveletlenek tömegével, nem mellesleg a cigányok túlnyomó többségével.

Mindezen egyenetlenség következménye a jelenkori népvándorlás. A nyugati ipari országok megnyitják kapuikat távoli népek munkavállalói előtt, a termelő vállalkozások igényeinek kiszolgálásául, mellőzve a társadalomra zúdított idegenség miatti következményeket. Az indoklás: az állam csak úgy tudja eltartani a növekvő számú nyugdíjast, ha lesz elég munkavállaló, akik megtermelik a szükséges pénzalapot. Másszóval: a tegnapi munkavállalók által termelt javak hasznélvezői áthárítják dolgozóik öregkori ellátását a mai munkavállalókra. A nyugdíjalapokba történt befizetéseknek is általában nyoma vész.

Ezek a dolgok nyomorgatják már a gazdag nyugati országokat is, Európa keleti felében pedig a kilátástalanság veszélyt állandósítják. Nem igaz tehát, hogy csak a keleti államok okozzák a problémát. A két angolszász hatalom taszította Európa keleti felét a szovjet gödörbe. Az angolszász bázisú nemzetközi pénzügyi hálózat veti kamatrabszolgásgára a szovjet fojtogatásból kiengedett országokat.

– A közép-európai és balti országok védtelenek az adósságválsággal szemben – hangsúlyozta egy hétvégi lap-interjúban az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank elnöke. Szerinte a megszorítások szükségesek Európában, s biztos, hogy ki fognak hatni a gazdasági növekedésre. *„De amikor éveken át a lehetőségeink felett élünk, meg kell fizetni annak az árát, legyen szó a magánszektorról vagy a közszféráról. Ez a feltétele az egészséges növekedés alapjainak. Még ha nehéz is ezt végigcsinálni, nincs más reális alternatíva”* – tette hozzá.

Ez, így odavetve, tipikus kapitalista pimaszság.

Nyugtalanág Romániában

Mindezek az általános bajok kiemelten megmutatkoznak Románia mai problémáiban. Az eladósított országot az *International Monetary Fund* (IMF) utasítja gazdasági intézkedésekre, gazdasági életét biztosító hitelek elnyerésének feltételként. Ha nem teljesíti, nincs hitel, ha teljesíti – például a fizetések csökkentését, és általában minden költség ráhárítását a társadalomra –, akkor a társadalom a kormányzat ellenébe lesz.

Hír szeptember 24-én: – Körülbelül ötezer rendőr vonult az utcára Bukarestben, hogy tiltakozzanak a kormány megszorító tervében szereplő fizetéscsökkentések ellen. *„Felszólítjuk a kormányt, hogy tegyen le a rendőrségnél tervezett fizetéscsökkentésről és elbocsátásokról”* – mondta a Pro Lex szakszervezet elnökhelyettese. *„Nehéz szakma a rendőröké, és szeretnénk megkapni azt a tiszteletet, amit megérdemlünk”* – tette hozzá.

A Pro Lex adatai szerint egy rendőr átlagos havi keresete 240 és 350 eurónyi román lej között van, függően a beosztásától és a szakmában eltöltött évei számától. A kormányzati tervek szerint azonban 25 százalékos fizetéscsökkentésre számíthatnak a dolgozók. Ez része azoknak a reformintézkedéseknek, amelyeket a román kormány a *Nemzetközi Valutaalappal* és az *Európai Unióval* kötött segélymegállapodás fejében vállalt.

A rendőrök tiltakozó akciója mellett utcára vonultak az *Alfa Kartell* tagjai is. Marosvásárhely belvárosát többszáz tüntető árasztotta el: a prefektúra előtt skandálták követeléseiket. Bukarestbe vonult a *Fratia* szervezete tüntetni, követelni.

Az egészségügyi szakszervezetek és a tanügyi érdekvédők is a fővárosba utaztak, majd a vegyipari dolgozók mozgolódtak ezt követően.

A legnagyobb léptékű demonstrációra Kolozsváron került sor: itt a belügyi alkalmazottak szakszervezete kilencszáz rendőrt vitt utcára. „*Mi csak a bériünk hetvenöt százalékát kapjuk kézhez, így a feladataink negyedét a továbbiakban nem teljesítjük*” – nyilatkozta a szakszervezeti vezető. A tüntetésen érezhető volt a város lakóinak szimpátiája is, az utcára vonuló rendőröket részvételükkel támogatta a Román Opera művészeit tömörítő Transilvania Art szakszervezet.

Szeptember 25: A csendőrség becslése szerint közel 8000 ember vesz részt az *Alfa Kartell* szakszervezeti szövetség által kezdeményezett spontán tiltakozó felvonuláson Bukarestben, a tüntetők között több ezer rendőr is volt. A több ezer tiltakozó rendőr azt skandalta: „*A börtönbe!*”, „*Le Basescuval!*”, „*Gyere ki, te hitvány állat!*”, „*Mondjon le!*”. A tüntetők a vonulás során megálltak a Cotroceni palota főbejáratánál, ahol jelentős létszámú rendfenntartó erőket tömörítettek, és üvegeket, rendőrsapkákat és gyertyákat dobáltak. A *Cotroceni palota* térségében a csendőrség és a *Román Hírszerző Szolgálat* járművei állomásoznak. A tüntetők azt állítják, addig nem távoznak, amíg az államfő személyesen nem tárgyal velük. Hivatalos források szerint **Traian Basescu** elnök nem tartózkodik a Cotroceni palotában. (paprikaradio.ro)

Hogyan alakult ki mindez?

A nemzetközi gazdasági válság talán Romániát sújtotta a legkíméletlenebbül, mivel itt a gazdaság igen gyenge alapokon nyugszik, és a politikusok korrupciója elég magas fokon izzik. Nem alakult még ki az igazi versenyalapú kapitalizmus, ami képes lenne a műszaki újításokon és a legmodernebb technikai beruházások hatékonyságának segítségével nagy gazdasági megvalósításokat és termelékenységet eredményezni, és ezáltal hozzájárulni az általános jólét megvalósításához. Ilyen képesség kialakulásához, abból a mélységből, amiben a romániai gazdaság és társadalom van, évtizedek kellenek – kedvező körülmények esetén. Ehhez való kedvező körülmények megteremtése nem érdeke és nem szándéka sem a *Nemzetközi Pénzalapnak*, sem más hatalmi szervnek.

Az IMF utasítása: az államháztartás hiányát a kiadások drasztikus csökkentésével kell megszüntetni. 2030-ig fokozatosan egységesítik és 65 évre emelik a jelenleg nőknél 58 év tíz hónapos, férfiaknál 63 év tíz hónapos nyugdíjkorhatárt. 2011-re 4,4 százalékos államháztartási hiányt és 1,5–2 százalékos gazdasági növekedést jósolt a kormányfő – adta hírül a *Hotnews*. Bemutatott egy tíz pontból álló gazdaságélénkítő csomagot is, mely azonban semmi újat nem tartalmazott az eddig is ismert tervekhez képest.

A köztársasági elnök beszédének legfontosabb eleme az a bejelentés volt, amely szerint az országnak 2011-ben újabb egyezményt kell kötnie az IMF-fel, lévén hogy ez az egyetlen intézmény, amely kölcsönöket folyósít az országnak. Rámutatott Románia legfontosabb problémáira, a túlméretezett közalkalmazotti szférára és a szociális védőhálót élvezők nagy számára. Mindemellert azonban – Basescu szerint – a válság mélypontján már túljutottak. Ellenkezőjéről tanúskodik azonban a *Nemzetközi Valutaalappal* kötendő új egyez-

mény, mely jól mutatja, hogy az ország továbbra is folyamatosan az összeomlás határán egyensúlyozik, és ez jövőre is így marad.

A legszembetűnőbb ezzel kapcsolatban az, hogy a kormánynak nincs semmilyen gazdasági filozófiája, csak egy primitív megértése, hűen követve az IMF által kijelölt lépéseket – jegyezte meg a 22 című hetilap publicistája.

A nagyobb gondot a szociális felfordulás okozhatja, e felfordulás pedig az év elejétől folyamatosan növekszik. A polgárok életszínvonala folyamatosan csökken, mozgásterük minden oldalról zsugorodik. A tél beköszöntével újabb gondot jelenthet például a fűtés-szubvencióban részesülők számának drasztikus csökkenése. Az elbocsátások tovább folytatódnak, és ezek olyan létfontosságú szolgáltatásokat is érintenek, mint a közszállítás.

Mindemellert Romániában él a „másik” gazdaság, a feketepiac. „*2009-ben az illetéktelen piacon 8,5 milliárd cigaretta cserélt gazdát, ami 500 millió euró jövedéki adó veszteséget hozott az államnak. Ebből kiindulva a feketepiac idén 30%-át fogja kitenni a teljes fogyasztásnak, közel egy milliárd eurós veszteséget generálva az államnak*” – közölte a *Corporate & Regulatory Affairs* igazgatója.

A munkáltatók szerint a teljes hentesáru- és húspiac ügyleteinek 50–60%-a feketepiacon zajlik le. A *Romalimenta* elnöke a szektor feketepiacát 2-3 milliárd euróra becsüli. Legtöbben az áfát és egyéb adókat csalják el. Ha ezeket helyesen befizetnék, az állam áfából származó bevétele 570 millió euróval nőne.

A gabonák esetében a feketepiac 60–70%-át teszi ki a teljes értékesítésnek, és ez az arány a betakarítások alatt még jobban nőhet. Azok a fantomcégek, amelyek áfa nélkül vásárolnak gabonát közvetlenül a gazdáktól, de drágábban értékesítik azt a kereskedőknek, így bevételezve az áfát, körülbelül egy milliárd eurós veszteséget okoznak az államnak – mondta a *Romalimenta Munkáltatói Szövetség* elnöke.

A korrupció klasszikus hazájában pénzért mindent el lehet érni. Az *Európai Unió* országai közül Románia a legkorruptabb. Ez derült ki a *Transparency International – Romania* (TI-R) felméréséből. **Victor Alistar**, a TI-R igazgatója szerint jogosak az *Európai Unió* aggodalmai, mert az előbbi évekhez viszonyítva a korrupció jelensége 60%-kal nőtt. Minden harmadik személy adott csúszópénzt ügyesbajos dolgai eredményesebb intézése érdekében. Másszóval minden harmadik személyt megvesztegettek.

Fejétől büzlük a hal...

Románia kormányzása az elnöki rendszeren alapszik, a köztársasági elnök gyakorolja a legtöbb hatalmat. Ezért irányul most a nép haragja az elnök ellen. **Traian Basescu** karrierje tipikus román történet. Képzett tengerésztisztként 1976-tól öt éven át egy nagy teherhajón szolgált, majd kapitánya lett többek között a román kereskedelmi flotta vezető hajójának. Politikai karrierje még a Ceausescu-rendszerben, 1989-ben kezdődött, amikor főigazgató, majd államtitkár-helyettes a közlekedési minisztériumban. 1992 és 1996 között képviselő. A közlekedési tárcát vezeti egészen 2000-ig. A harsány és populista szölamokat kedvelő Basescut 2000-ben Bukarest főpolgármesterévé választják, egy évre rá már a Demokrata Pártot is ő vezeti.

Stanik István írta róla elnökké választásakor:

„Basescu kiszámíthatatlan elnöke lesz egy alig kiszámítható népnek. Mert ki merte volna megjósolni, hogy az éveken át az egyik legnagyobb korrupciós botrányként emlegetett »flotta-dosszié« főszereplője, egy hézagos műveltségű, harsány viselkedésű tengerész le tudja győzni a nemzetközi jog doktori címét viselő, általános nemzetközi tekintélynek örvendő értelmiségit, egyetemi tanárt, **Adrian Nastasét**, akinek a kormánya a rendszerváltást követő időszakban először ért el jelentős gazdasági eredményeket, akinek a kormányzása alatt megvalósult a NATO-csatlakozás és sikeresen lezárultak az európai csatlakozási tárgyalások.” (Erdélyi Riport, Heti Hírmagazin.)

Simon Judit fogalmazásában: „Rossz nyelvek szerint Basescunak életfontosságú volt, hogy elnyerje a legfőbb közjogi méltóságot, ugyanis az ügyészségen már összeállt az általa közlekedési miniszterként elkövetett törvénysértések sorozatáról készített iratcsomó. Bukarest főpolgármesterét azzal gyanúsítják, hogy eladta a román flotta egy részét [állítólag ócskavasnak nyilvánítva], és mindmáig nem tudni, hová lett az ellenértéke. Ez viszont már nem valószínű, hogy kiderül az elkövetkező öt évben, mialatt az elnöki mandátuma tart. **Basescu Iliescu** szárnyai alatt kezdte a politikai pályafutását, majd amikor **Petre Roman** megalakította a Demokrata Pártot, mellé állt. Amikor a volt kormányfő majd külügyminiszter ázsiója csökkent, mindent megtett azért, hogy átvegye a párt vezetését. Megszólalásaival »elhódította« a tagságot a többszörösen vesztes Romantól, majd amikor először elnyerte Bukarest főpolgármesteri székét, egyenes út nyílt előtte a pártvezetés felé.” (Erdélyi Riport, Heti Hírmagazin.)

Az ország lakosságának közel egyharmada – 29 százalék – fontolgatja azt, hogy külföldön vállal munkát, ami különösen nagy arány, főleg azt követően, hogy már amúgy is kétmillióra tehető a határon túl dolgozó román állampolgárok száma. A gazdasági és pénzügyi válság negatív kihatásai az ország lakosságának több mint háromnegyedét érintik – állapította meg a *Mercury Research* piackutató társaság.

Románia ugyanabban a cipőben vagy bocskorban járja élete útját, mint a többi kiszolgáltatott társa. Ennek a természeti kincsekkel túlföldön megáldott országnak mindene megvan a talpraállásra, kivéve azokat az emberi tulajdonságokat, amelyeket általában az elvégzett munkával elért siker esetén emlegetünk.

Szerencsés Romania

Korunk legjelesebb történésze – aki nemcsak azt látja, ami történik, de látja a szerkezetet is –, így jellemzi keleti szomszédunkat, amely annak arányában gyarapszik folyamatosan, mint ahogyan

hanyaglik Magyarország:

„Románia geopolitikai szempontból 1989 legnagyobb nyertesének látszik, hiszen határai nem forogtak veszélyben, s a Szovjetunió 1991-es szétbomlása óta ismét elérhető közelségbe került az »ősi román földek« újraegyesítése, vagyis a történelmi Moldva Besszarábiának nevezett, 1812-ben orosz kormányzósággá vált, s 1940-ben Moldvai Szocialista Köztársaságnak átkevert részének bekebelezése. Ez a román megítélés szerint legitim szándék egyszermind kockázati tényező is, mert nem számol az ukrán nemzetállami törekvésekkel, de nem veszi figyelembe a nagy orosz birodalmi aspirációk reneszánszát sem. A jelenleg túltengő román (nemzetépítési) önbizalom értékeléséhez megemlítendő, hogy a román elitet az elmúlt két évtizedben sem hagyta cserben 1856 után immár állandónak minősíthető szerencséje: 1989 decemberének véres álforradalmából viszonylag ép nómenklatúrás struktúrákkal kikészülődve, egy szinte büvészmutatványnak beillő külpolitikai feladványt sikerült abszolválnia: a megváltozott amerikai geostratégiai paradigma érdekeinek elébe menve úgy lett 2002 végén NATO-tag, hogy mindeközben a 2007 januárjában bekövetkezett EU-betagozódáshoz elengedhetetlenül fontos Német- és Franciaország jóindulatát sem játszotta el teljesen. 2004 óta három amerikai katonai támaszpont van Románia területén.” (Részlet **Borsi-Kálmán Béla** előadásából, ami elhangzott egy 2009-es nemzetközi történészkonferencián. nagyitas.hu)

Hát igen, amíg Magyarországot büntették mint Ausztria és Németország szövetségesét, Románia kétes értékű átállásaiért bőséges jutalmakban részesült. Mindez nem „személyes” okból történik így, hanem a földrajzi helyzet törvényszerű következményeként. Ebben rejlik Románia nagyhatalmi támogatásának oka. Országaink sorsa a geopolitika függvénye.

(Magyar Élet)

Csíkszeredai templom

Jelen számunk ábráit dr. Bajzák Tamásné Makovecz Imre által tervezett épületek c. összeállításából válogattuk. Nagy művészünk 75. születésnapja alkalmából nagy tisztelettel és szeretettel üdvözljük.

Történelmi szükségszerűség: új magyar párt Erdélyben

A pártalapítás első lépése

Folyó év október 2-án és 3-án ülést tartott az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács (EMNT) választmánya, mely ellenszavazat nélkül úgy döntött, hogy javasolni fogja az EMNT novemberi küldöttgyűlésének, hozzon határozatot egy új erdélyi magyar párt bejegyzéséről. A nehéz döntés kikerülhetetlen volt, mondhatni, történelmi szükségszerűségből fakadt.

Egy kedves ismerősöm cégét Kényszer Bt-nek hívják. Azért, mert kényszerből hozta létre, ahhoz, hogy fizetését fel tudja venni. Magyarországon ugyanis olyan jogszabályok vannak, hogy szinte rákényszerítik az embert az ügyeskedésre, a jogalkotó szándékának a jogszabályok tiszteletben tartásával történő kijátszására. Az EMNT által megalapított párt is ilyen kényszerpárt lesz, azzal a különbséggel, hogy nem elsősorban az egyébként antidemokratikus román jogszabályok kényszerítik rá az autonómia ügyéért 1990 óta harcoló csapat tagjait a pártalapításra, hanem az új és legújabbkori erdélyi magyar történelem. Miután 2003-ban a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) Szatmárnémetiben megtartott kongresszusán elfogadott „pártépítő határozatok” miatt csődöt mondott eredeti elképzelésünk, az RMDSZ-en belüli erdélyi magyar parlamentarizmus, a nemzeti önkormányzat modellje, zászlót bontott a Magyar Polgári Szövetség, majd a Magyar Polgár Párt (MPP). E két szervezet azokból verbuválódott, akiknek a magyar ügy, a nemzeti önrendelkezés, az autonómia nem pusztán harci jelszó és választási szlogen volt, hanem folyamatosan képviselendő, valóra váltandó nemzetpolitikai követelés. Amint arról már szó volt, az MPP nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, és elnökének foglyává vált. Az új párt nemzetpolitikai kényszerből született. Joggal teszik fel a kérdést sokan: mi szükség van még egy pártra a palettán, miért nem tud az EMNT

továbbra is mozgalomként politizálni. A válasz megfogalmazásához röviden ki kell térni a jelenlegi erdélyi magyar politikai választék minőségének kérdésére.

Az RMDSZ-ről röviden

Az RMDSZ mai vezetői a szervezet húsz éves története során kizárólag konjunkturális okokból vállalták fel a magyar önrendelkezés és az autonómia ügyét. Mihelyt alkalom mutatkozott arra, hogy anyagi vagy pozicionális előnyök fejében azt sutba vágják, gondolkodás nélkül elfeledték saját hivatalos programjuk legfőbb követeléseit addig, amíg érdekeik nem kívánták meg a magyar szabadság-program újbóli – szigorúan retorikai szintű – felvállalását. Ennek tudható be az Erdélyi Magyar Egyeztető Fórum (EMEF) teljes csődje is: az RMDSZ fontos, az egész közösséget érintő kérdések eldöntése (saját elnökjelölt állítása, a román elnökjelöltek támogatása, kormányzati szerepvállalás) előtt nem konzultált partnerével már eldöntött, több ízben is megerősített nemzetstratégiai kérdésekben (a második Székely Önkormányzati Nagygyűlés összehívása, az első gyűlés Memorandumának aláírása a Szövetség tanácsosaival), egyszerűen lapított, sikerrel elmismásolta a dolgot. Megtették, mert megtehették: nekik a román szövetségeseiknek köszönhetően kivételezett, törvényben rögzített státuszuk van: ők az a kisebbségi szervezet, melynek nem kell minden választás előtt összegyűjteni a 25.000 támogatói aláírást. Kezükben van a kissé megkopott, de sokfelé még működő „márkanév”, a húsz év alatt kialakított infrastruktúra, továbbá a tehetetlenségből ottmaradt tagság és középárda. Ott van továbbá a tudatos klientúra-építés során kialakított médiaholdudvar, gazdasági háttér és román hatalmi kapcsolatrendszer. Másik oldalon az EMNT a maga nemzetpolitikai igazságaival és Tőkés László erkölcsi-politikai tekinté-

lyével. Ami nem kevés, de nem is elegendő ahhoz, hogy Markóékat rákényszerítse adott szavuk betartására. Ahhoz több kell: lehetőség az önkormányzati valamint az országos választásokon való indulásra, mivel Markóék csak az erőből értenek.

Érdemes végiggondolni az autonómista szempontból olyannyit bírált 2009-es RMDSZ – EMNT közös indulást az RMDSZ szemszögéből. Markóék azt a politikust kérték fel EP-listájuk vezetésére, aki a legtöbb kellemetlenséget okozta nekik következetességével, elvhűségével, megvesztegethetetlenségével. A Neptun-ügy mediatizálásával, a Bolyai egyetem kérdésében elfogadott RMDSZ-es ultimátumok visszavonásának jogos bírálatával, az 1999-es oktatási törvényt kísérő hurrá-optimista kormány-propaganda realértékre szállításával, az autonómia ügyében megtörtént sorozatos mulasztásokra és áru-lásokra való rámutatással. Az RMDSZ vezetői mindezt zárójelbe tették, mert megértették annak üzenetét, hogy két évvel korábban Tőkés László egymaga több szavazatot vitt el Székelyföldön, mint az RMDSZ. Kellő erőt felmutatni hosszú távon közjogilag releváns, hivatalosan bejegyzett párt nélkül nem lehet.

Az MPP-ről dióhéjban

A Magyar Polgári Pártnak az autonómiaharca való alkalmatlanságával más a helyzet. E párt a nemzeti oldal közös nagy vállalkozásaként indult, de hamar Szász Jenő zsebpártjává változott s teljességgel alkalmatlanná vált arra, hogy az RMDSZ-el szemben alternatívát nyújtson az erdélyi magyarság választóközönségének, s arra is, hogy hasznosítsa az erdélyi magyar társadalom magyar önállóságban gondolkodó részének kreatív energiáit. A két probléma természetesen összefügg, a másodikból nagyrészt következik az első.

Az MPP háza tája nincs rendben, s ezúttal nem arról beszélek, hogy a párt

nem tartja be saját szabályzatát, hogy minden alap nélkül zártak ki tagokat, hogy az elnök politikai ámokfutása nem fejeződött be a legutóbbi kongresszuson. Hanem azt emelném ki itt és most, hogy ez a párt még akkor sem lenne egy ütőképes, a társadalom mélyrétegeiben jelen levő, felvállalható szervezet, ha eltekintենék elnökének cikkcakkjaitól, a Cotroceni-i kalandtól, intrika-hadjáratától és diktatorikus törekvéseitől.

Gyurcsány Ferencék hazudtak, csaláltak, loptak, vesztegettek, sikkasztottak. De nem ezért buktak meg. Hanem a pocskék kormányzás, az ország tönkretétele miatt. Szász Jenő visszaélt a megyei elnökök aláírásával, összevissza nyilatkozott alapvető nemzetstratégiai kérdésekben, ex lex állapotba helyezte egy évre pártját a gyergyói alapszabály- és törvényellenes hatalomátmentő manőverével, kizárta azokat, akik a törvényesség mellett léptek fel a párton belül. Mindezekről függetlenül kormányozhatta volna pártját megfelelően, sikeresen. Az MPP lehetne egy prosperáló párt, melynek van követhető kommunikációs vonala, eszmei arcéle, országos önépítkezési stratégiája. S mit láthatunk ehelyett? A párt az országos politikában lényegében nem létezik. Az önépítkezés stagnál, hatalmas fehér foltok vannak a lefedettségben. Ami MPP-s színekben történik a hivatalos tanácsosi, polgármesteri tevékenységen túl, az lelkes helyi vezetők önzetlen aktivitása folytán valósul meg, olyan emberek révén, akik az MPP-től függetlenül is tették mindenkori, amit tenni lelkiismeretük parancsolt.

Szász Jenő nem azzal van elfoglalva, hogy pártját építse, hanem azzal, hogy Tőkés Lászlót módszeresen lejárassa. S itt érdemes elgondolkodni azon, hogy Markó Béla válásakor a „belső ellenzék” lovagias módon nem használta ki a ziccet, pedig lett volna mit csámcsogni az eseten. S ez így volt helyes. Övön alul nem ütünk, még akkor sem, ha az ellenfél bizonyos helyzetekben nem a legetikusabban járt el. A magánélet tabu, örvendjünk, hogy nem jellemző nálunk az Egyesült Államok közönségének hipokrita, szemforgató hozzáállása, örvendjünk, hogy a minden szellemi lény által mélyen lenézett bulvársajtót leszámítva a politikai szereplők magánéletével érrefelé nem foglalkozunk.

Tőkés László válásával más a helyzet.

De nem azért, mert az RMDSZ és holdudvara lovagol a témán, hanem azért, mert Szász Jenő ócsárolja Tőkés Lászlót fűnek-fának. Hogy mit remél ettől, nem tudni.

Komolyan gondolja netán, hogy ami nem sikerült a román titkosszolgálatnak, a román sajtónak, az RMDSZ erre kiküldött kommandósainak, Nagy Benedeknek, majd a mucuskás Szatmári Tibornak, akkor neki sikerülni fog? Hogy a testetlen vád, hogy Tőkés László összefogott az RMDSZ-el (mellyel egyébként maga Szász is összefogni készült, csak politikai súly híján erre nem volt képes), elég lesz ahhoz, hogy jó ízlésű emberek előtt ne az diszkreditálódjék, aki effélével házal? Tőkés Lászlóval e témában megejtett nyilatkozatváltása is csak rá üthet vissza: mert ugyan hány keresztény konzervatív ember fogja komolyan venni azt, hogy egy Szász Jenő kaliberű politikai szereplő arra szólítja fel Tőkés Lászlót, hogy számoljon el az Úristennel! Micsoda százalmas aránytévesztés ez? Oda jutottunk, hogy teljes joggal írhatta az MPP lelkiismeretéként funkcionáló Bihar megyei szervezet az ügyben kiadott nyilatkozatában, hogy Szász Jenő „személye sajnos mára már az erdélyi magyar autonómia küzdelemnek egyik kockázati tényezőjévé vált. Nemcsak sajnálatosnak, de aggasztónak és megdöbentőnek is tartjuk, hogy a jobb sorsra érdemes nemzeti oldal erősítését Tőkés László lejáratásával tartja megvalósíthatónak.”

„Elkésett pártalapítás”?

Sokakat meglepett, hogy Tőkés László jó előre bejelentette, nem kíván az új párt elnöke lenni. Tulajdonképpen érthető, hogy a messze legnagyobb szimbolikus tőkével, történelmi múlttal rendelkező, ma élő nemzetpolitikai személyiség nem akar a kicsinyes pártcsatározások szereplője lenni. Ez viszont komoly feladat elé állítja csapatát: úgy kell világossá tenni a választóközönség számára, hogy az új párt Tőkés László messzemenő támogatását élvezzi és az ő eszmeiségét képviseli, hogy abban Tőkés László nem vállal majd mindennapi politika-alakító szerepet. E kérdésről az EMNT ügyvezető elnöke a következőképpen nyilatkozott: „*Orbán Viktor mellett Tőkés László az, aki (...) a*

nemzetpolitikát megjeleníti. Nem egy tipikus pártpolitikus, és gondolom, nem is az a dolga, hogy pártelnökként rendet teremtsen az erdélyi magyar politikában. Ezt a munkát másoknak kell elvégezniük. (...) Tőkés Lászlóra szüksége van a mozgalomnak is, a pártnak is és az erdélyi, valamint a Kárpát-medencei magyar politikának is. Én úgy gondolom, hogy ott kell végeznie a munkáját, ahol a legtöbbet tehet ezekért a dolgokért. Olyan értelemben lesz Tőkés-párt ez a párt, hogy a Tőkés által képviselt értékeket vállalja fel, nem pedig olyan értelemben, hogy Tőkés László személyes pártja lesz. Ebben konszenzus volt az EMNT választmányában, ebből a szempontból teljes volt az összhang.”

A sajtó egyébként besegít, a kommentároktól a konkurens pártvezetőkig majd mindenki arról beszél, hogy „Tőkés pártot alapít”. Szász Jenő például a Krónika beszámolója szerint „*Az RMDSZ-en belüli válság megbízható jelének tartja, hogy Tőkés László európai parlamenti képviselő, az EMNT elnöke egy új erdélyi magyar pártot kíván létrehozni (kiemelés tőlem, BZSA). Szász (...) elmondta: pozitívan viszonyul egy új magyar párt létrehozásának gondolatához, mivel – mint mondta – ő maga is az RMDSZ politikai monopóliumának megtöréséért, a magyar közösség pluralizmusának megteremtéséért harcolt, de megkésettnek tartja az új alakulat létrehozását. Állítása szerint: Túl sokáig éltünk az RMDSZ politikai monopóliumának rendszerében, Tőkés László pedig húsz éves késéssel alakít egy pártot, amelyet 1990-ben kellett volna létrehozni.”*

Érdemes egy bekezdés erejéig kitérni Szász mondanivalójának érdemi részére, arra a bizonyos húsz éves késésre. Megítélésem szerint az erdélyi magyar közélet akkor vesztett el valami pótolhatatlant, amikor az őszinte párbeszéd, az érvek helyét átvette a politikai kommunikáció. A sokat emlegetett Neptunügy, a Nagy Benedek-féle Tőkés László ellenes puccskísérlés, de még a kormányzati szerepvállalás vitájának idején is érvek szegültek szembe egymással. 1998-ban a Petőfi-Schilleres gyalázat idején ez már letűnni látszott, majd amikor a magyar szempontból egyértelműen vereségnek számító 1999-es oktatási törvényt Markó Béla szemrebbenés nélkül jelentős előrelépésnek minősítette, egy új korszakba léptünk.

Itt nem az volt a lényeg, hogy mi a közösség érdeke, hogy ezt mely javaslat tudja jobban közelíteni, hogy milyen taktikát illetve stratégiát kellene követni ahhoz, hogy elnyomott kisebbségből megbecsült társnemzet legyünk. Nem. Innen kezdve az volt a kérdés az RMDSZ számára, hogy képes lesz-e médiafölényét kihasználva a feketét fehéreként elhíttetni a fennmaradáshoz elegendően sok emberrel, a kudarcot sikernek beállítani, hogy beválik-e az a taktika, amikor a tisztességes beismerés és stratégiaváltás helyett csinadrattás sikerpropagandába kezd a szervezet. Nem kétséges: ez a fajta kommunikáció nem RMDSZ-specifikus. Ezt alkalmazták már sokan Magyarországon és azon kívül az RMDSZ előtt és után. Károlyi Mihály is magyar nacionalista, függetlenségi retorikával fedte a magyar történelem legnagyobb gyalázatát, azt, hogy leszerelte a veretlen, ütőképessé magyar hadsereget, amikor az országra három oldalról leselkedett katonai veszély. Meg is lett az eredménye Trianonban.

Amikor Szász Jenő tudván tudva, hogy az általa kizárattott Csúzi István és Sárközi Zoltán ellen felhozott vádak hamisak és abszurdak, szájszibbadásig ismételtette a rágalomokat, átvette a markói technikát. S ezt alkalmazza azóta, ezt a taktikát választotta ezúttal is. Szász Jenő pontosan tudhatja, hogy 1990-ben Tőkés László miért nem alapított pártot, hisz ő is része volt annak a nagyszabású kísérletnek, melynek keretében megpróbáltuk az erdélyi magyarság egészét képviselő RMDSZ-t nemzeti önkormányzattá alakítani, tudhatja, mekkora volt az egységigény 1990-ben a választópolgárok körében s hogy a nemzetpolitikai esélypazarlásra túl mekkora kudarc lett volna akkor az RMDSZ-en kívül egy másik pártot alapítani. Tudja mindezt, a nagyotmondás, a meghökentetés kedvéért mégis azt nyilatkozta, hogy 1990-ben kellett volna pártot alapítson Tőkés László.

A felvidéki példa irrelevanciája

Érdekesen ellenpontozza Szász nyilatkozatát a másik végleten Kelemen Hunor, aki számára a jelek szerint megállt az idő, nem vette észre, hogy nem 1990-et írunk, hanem 2010-et, és az erdélyi magyarság már hét éve elindult – visszavonhatatlanul – a politikai plu-

ralizálódás útján. Kelemen szerint a pártalapítással az a baj, hogy az „nem a romániai magyarság egységét szolgálja” továbbá „demagóg és populista, aki azt mondja, hogy az egység szaporodással oldható meg. A felvidéki példa kell a szemé előtt lebegjen azoknak, akik 2010-ben új pártot alapítanak.” A felvidéki példa arról szól, hogy egy ügynökgyanús komprádor politikus, Bugár Béla, aki képes volt szlovák népi viseletben a tévé előtt szlovák néptánc címszó alatt ugrálni, nem tudta elviselni, hogy már nem ő a közös magyar párt, az MKP elnöke, és egy szlovák-magyar pártot alapított Híd – Most néven, lényegében már imázsban is az önfeladást, az asszimilációt hirdetve. E pártnak hatalmas anyagi- és médiatámogatottsággal sikerült elnyernie felvidéki magyar szavazók nagyobb részének bizalmát, míg az autonómiát hosszú időre 1997-ben feladó, majd egy-két bátortalan nyilatkozat erejéig felvállaló MKP kibukott a parlamentből. Ez egy. Az meg kettő, hogy az erdélyi magyarság nem szervezeti szinten kell egységes legyen, hanem a közös célért, az autonómiáért folytatott harcban kell cselekvési egységet mutasson. Ezt a cselekvési egységet azonban épp Kelemen Hunor pártja és Kelemen Hunor párton belüli szövetségesei torpedózzák meg rendszeresen, immár 17 esztendeje.

Tőkés László és az RMDSZ

Az MPP-s nyilatkozók a megyei elnököktől az országos elnökig arra próbálják helyezni a hangsúlyt, hogy Tőkés László az RMDSZ színeiben kapott mandátumot. Ez a román alkotmányjog szerint így is van. Viszont a magyar belső megegyezés másról szól. Azok, akik ezt az összemosást szinte kéjesen artikulálják politikai kommunikációjukban, vélhetően pontosan tudják, de garantáltan tudhatják, hogy az erdélyi magyar közéletnek 1990-től mindig is volt egy többé-kevésbé konszenzuson alapuló intézményi síkú önszerveződése, mely független volt a román jogi keretektől. A székelyföldi RMDSZ-szervezetek széki strukturáltsága, a kataszter és a belső választás programja, a platformok belső pártokként való működése, az egész nemzeti önkormányosdi, aminek lényege az volt, hogy a magyarság államot képezzen az állam- ban, mind nem arról szól, hogy a

román alkotmányjog logikája szerint közelítsük meg a magyar problémákat. Mint ahogy nem erről szól az Erdélyi Magyar Egyeztető Fórum (EMEF), az Székely Nemzeti Tanács (SZNT) valamint az EMNT, és természetesen nem erről szól az RMDSZ – EMNT koalíció sem, melynek képviselőjeként került Tőkés László az Európa Parlamentbe. Azt még Tőkés László legádázabb ellensége sem állíthatja, hogy az EMNT elnöke az EP-ben az RMDSZ hivatalos, cikk-cakkos, következtelen politikáját képviselte volna valaha. Gonoszkodó és cinikus tehát, amikor Szász Jenőtől kezdve a különböző megyei elnökökig Tőkés Lászlót le-RMDSZ-csezik. Persze ez is csak „politikai kommunikáció”, amelynek a háttere az, hogy minél szélesebb árkot ássanak lélektanilag az MPP-ek és az EMNT közé. Hogy miért, arra a következő részben keressük a választ.

Rekrutáció

Épp hogy felvetődött a tusnádfürdői tábor után az EMNT pártalapítási ötlete, amikor riporterek már előszeretettel fogalmaztak úgy, hogy az új politikai szerveződés az MPP-től, valamint az RMDSZ-től „csábítana” avagy „szikázna el” kádereket. A kép megtévesztő. Az elcsábítás, elszipkázás ugyanis arra utal, hogy előnyök kecsegtetésével embereket jobb meggyőződésük ellenére addigi pártkötődéseik feladására és új pártidentitás kialakítására akarnának az EMNT-ek rávenni. Holott erről szó sincs. Sőt.

Az elmúlt húsz évben ugyanis nemcsak politikusok hagytak ott pártokat, hanem pártok is cserben hagyták választóikat, tagjaikat és középvezetőiket. Aki beiratkozott nemzeti elkötelezettségű s a köz érdekében tenni akaró polgárként a népi mozgalom örökösének, Szabó Dezső és Németh László eszmeisége hordozójának joggal tekintett, Bíró Zoltán által vezetett és Csurka István, Csoóri Sándor vagy Csengey Dénes nevével fémjelzett „harmadik utas” MDF-be 1988-ban, majd annak „modern” konzervatív Antall-i fordulata után 1993-ban átiratkozott a MIÉP-be, 2004-2005 táján pedig a MIÉP önmagából való kifordulásának idején belépett a Jobbikba, három pártot járt meg, miközben eszmeileg egy tapodtat sem mozdult. Nem ezek az emberek a

politikai szélkakasok, hanem korábbi pártjaik tagadták meg önmagukat. Akik így tettek, bátrak voltak: belső meggyőződésük hatására legyőzték a pártkötődés lelki és esetleg egzisztenciális potenciálját és nem ragadtak meg egy számukra eszmeileg már felvállalhatatlan szervezetben.

Az EMNT által alapítani szándékozott párt épp ezekre az emberekre számít: azokra, akiknek kényszerzubbony Markóék komprádor RMDSZ-e, de eddig nem láttak más intézményes keretet arra, hogy a helyi közösségeikért a közelet frontján tenni tudjanak, valamint azokra az MPP-sekre, akik nemzeti önrendelkezésben és autonómiában gondolkodtak mindig is, de úgy vélik, hogy a párton belüli diktatúra, a másként gondolkodók kizárása, az alapszabályzat semmibe vétele a múlté kellene legyen, és egy átlátható viszonyokra, közösségi akaratképzésre berendezkedett, tiszta lappal induló szervezetnek szeretnének tagjai lenni. Más szóval az új párt nem zsoldosokat keres, hanem azokat a saját értékrenddel és világlátással rendelkező, belülről vezérelt „független” lovagokat, akik úgy

hiszik, hogy alakzatban sikeresebben lehet harcolni.

Merre tovább?

Az új pártnak jó esélye lenne bebizonyítani, mennyire csalárd volt az MPP elnökének s a média egy kisebbségének az a beállítása, hogy Tőkés László „lepaktált” az RMDSZ-el, miközben csupán annyi történt, hogy az RMDSZ segítségével mindenki által követhető szabályok szerint egy olyan pozíciót ért el (EP-képviselőséget, majd EP alelnökséget) melyből szava messzebbre hallatszik, mely az erkölcsi súly mellé megfelelő politikai súlyt is ad. Célszerű lenne az Erdélyi Magyar Egyeztető Fórum újraszabályozása és háromoldalúvá tétele. Ez is oldaná azt a hamis látszatot, miszerint az EMNT-hez közelebb áll az RMDSZ, mint az autonómia kiharcolására szerveződött SZNT és MPP.

Az egyik leggyakoribb riporterri kérdés, hogy az új párt merre keres majd szövetségeseket. Az mindenkinek világos az MPP-s holdudvartól a szélső-liberális Parászka Borókáig, hogy a magyar kormánypártok főárama lesz az első

számú partner. No de mi lesz az erdélyi magyar belpolitikában? A megnyilatkozó EMNT vezetők nem zárják ki az együttműködést sem az RMDSZ-szel, sem az MPP-vel, annak dacára, hogy mindkét párttal bőségesen vannak problémák, melyeket már taglaltam. S ez így van rendjén. Az önkormányzati választásokon megítélésem szerint az új pártnak külön kellene indulni, ami nem zárja ki azt, hogy helyi egyezségeket kössön rátermett emberekkel s közös jelöltjei legyenek akár az RMDSZ-szel, akár az MPP-vel.

A parlamenti választások vonatkozásában pedig meg kellene már végre válaszolni azt a kérdést, hogy az RMDSZ-féle látszatképviselő a kormányzati szírhangoknak való ismételt engedés révén az erdélyi magyar nemzeti közösség hosszú távú fennmaradásának szempontjából hozott-e valamit, vagy csak egy RMDSZ-es klikk önmenedzselési eszköze volt. A válasz egyben azt a kérdést is megoldhatja, hogy kell-e egyáltalán egyfajta parlamenti koalícióra törekedni a két év múlva esedékes választásokon.

Borbély Zsolt Attila

KOLOZSVÁR REFORMÁTUS TEMPLOM

Szerkesztőségünk örömmel értesült az Erdélyi Napló újjászületéséről. Erdély rendszerváltás utáni első magyar lapja, amelynek nem volt előzménye a kommunizmusban, egy év kényszerszünet után újraindult. Léte sokakat zavart, és újraindulása sokakat zavar ma is. 2009 júliusi megszűnésének oka elsősorban finanszírozási ellehetetlenülés volt, összefüggésben az anyaországban 8 éve regnáló hatalom és az RMDSZ egyaránt ellenséges viszonyulásával a laphoz, annak irányvoná-lához. Nemzetpolitikailag fontos témák határozzák meg szerkesztését, arculatát: autonómia, kettős állampolgárság, teljes jogegyenlőség, Kárpát-medencei magyar integráció. Oknyomozó rovata a visszaélések, politikai bűnök, a korrupció meleg-ága elleni harc vezérhangja akar lenni. Újraindulását az tette lehetővé, hogy a Nemzet Lap- és Könyvkiadó megvásárolta és anyagilag konszolidálta az Erdélyi Naplót kiadó Kalauz Kft-t. A magyarországi előfizetés módja, összege még nem tisztázott, nagy valószínűséggel a Nemzet Lap- és Könyvkiadónál lehet előfizetni, akár csak a Magyar Nemzetre. Az előfizetési árakról és a pontos elérhetőségekről a későbbiekben tájékoztatást adunk.

A lap (újra)induló első számából közöljük az alábbi interjút.

Az asszimiláció ellenszere a magyar állampolgárság

Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes az újraéledő nemzetpolitikáról

– Ön a nemzetpolitikáért felelős miniszterelnök-helyettes a magyar kormányban. Hogyan jellemezné az elmúlt húsz év magyar nemzetpolitikáját?

– Nemzetpolitikai szempontból az elmúlt húsz év nem váltotta be a magyar nemzet reményeit. Reményt adott ugyan Antal Józsefnek az a mondata, hogy lélekben tizenötmillió magyar miniszterelnöke, az elmúlt időszak azonban messze nem teljesítette e mondat lényegét. Legnagyobb fájdalomunk 2004. december 5-e volt, amikor az MSZP-SZDSZ kormány, személy szerint Gyurcsány Ferenc – kicsinyes pártpolitikai megfontolásokból – nemzete elleni kampányával lelki Trianont idézett elő. Az idei országgyűlési választások után, a kétharmados felhatalmazás birtokában természetesnek tartottuk, hogy az új kormány megalakulása előtt az Országgyűlés elé kerüljön az állampolgársági törvény: tudtuk, egy percet sem szabad várakozni. Számos oka van annak, hogy ezt miért tettük. Először is ez a dolgok természetes folyamata. December ötödike fájdalmát leginkább azzal tudtuk enyhíteni, hogy az Országgyűlés első teendői közé soroltuk az állampolgárság megadását. Tisztában voltunk azzal, hogyha a törvénytervezetet azonnal benyújtjuk, a szocialisták között is lesz jóérezsű ember, aki megszavazza. Tudtuk: ha a szocialista pártban Gyurcsány Ferenc ismét szerephez jut, meg fogja akadályozni a szocialista képviselőket abban, hogy lelkiismeretük szerint szavazzanak. Megtörténhetett volna, hogy egyedül Szili Katalin szavazza meg az MSZP-ből a törvényt. Nem volt tehát

közömbös számunkra, hogy az Országgyűlés 98 százalékban, vagy 85 százalékban szavazza meg a magyar állampolgárság törvényét a határon túli magyarok számára. Kegyelmi pillanatnak tartom, hogy a Magyarország határai körül levő hét országból hat támogatja állampolgársági törvényünket. Ezt nem volt szabad elodáznia. Ebben a kérdésben Szlovákia nem vehető komolyan: a Fico-Slota féle szocialista-fasiszta koalíció részéről – bármilyen állampolgársági törvényt is szavazunk meg – ugyanilyen magyarellenes hisztéria következik. Fő irányelvünk: emberi jogokon nyugvó nemzeti érdekeinket soha többé nem rendeljük alá egyetlen ország belpolitikai hullámverésének sem.

– Az elmúlt nyolc esztendő rombolása mély nyomokat hagyott a nemzetben. Ön szerint ezek a sebek gyógyíthatóak-e? Sikerül új fejezetet nyitni a magyar nemzetpolitikában?

– Az állampolgársági törvény, úgy gondolom, önmagában új fejezetet nyit: nem csak az elmúlt nyolc évet, nem csak az utóbbi húsz esztendőt, és nem csak az 1944 óta tartó időszakot írja felül, hanem történelmi értelemben nyitja meg az utat a nemzet közjogi újraegyesítése előtt. Fontos látni, hogy egyfelől a magyar nemzet kultúr-nemzet, ami a nyelv, a kultúra és a történelmi sorsközösség alapján áll, másfelől a magyar nemzet Szent István óta politikai nemzet volt, amelyet a közjog tartott egyben. Gondoljunk a Szent Korona jelentőségére. A magyar nemzet közjogi egysége meghaladta a magyar nemzet etnikai határait. Ebből

következik, hogy ezer éves államiságunk történelmében a magyar nemzet nem csak kultúr-nemzet volt, hanem közjogi nemzet is: a közjogi nemzet-egyesítés nagyon erős impulzust jelent a magyar identitás megőrzésében. Láthatóan fölgyorsult a határon túli magyar nemzetreszek asszimilációja: ezt pusztán támogatási formákkal már nem lehet megakadályozni. A Szülőföld Alapon keresztül történő támogatások fontosak, de önmagukban nem elégségesek: erős impulzust kellett adni a magyarság számára, olyan impulzust, amely képes megállítani, megfordítani az asszimilációt. Az állampolgársági törvénnyel a magyar nemzetreszeket közjogi értelemben is a nemzet-hez kötjük.

– Kishitűek szerint európai uniós kérések között az elcsatolt nemzetreszek számára biztosított magyar állampolgárság nem hoz újat. Ezt ön hogyan kommentálja?

– Ez tételesen nem így van. Nyilvánvaló, hogy az állampolgárság alapvetően nem egzisztenciális, hanem identitásbeli megfontolásból kell a határon túli magyarságnak. Az erdélyiek és a felvidékiek a román és a szlovák állampolgárságuk mellett ugyan uniós állampolgárok is, ez mégsem pótolja a magyar identitásnak megfelelő magyar állampolgárságot. A vajdasági és a kárpátaljai magyarságnak egzisztenciális szempontból is fontos a magyar útlevel, hiszen ez biztosítja a szabad közlekedésüket. Én azt tartom természetesnek, hogy a magyarság többségének nem egzisztenciális okokból, hanem az identitás megőrzéséhez kell a magyar

tyás híres mondása a jellemző: aki nincs velünk, az ellenünk van. Hogyan tervezi a Fidesz-kormány a Kárpát-medencei új támogatáspolitikát?

– Úgy fogalmaznék, hogy aki nincs ellenünk, az velünk van, és mindenki ide tartozik, aki a magyar identitás megőrzését tekinti céljának. Korábban valóban úgy volt, hogy az MSZP-kormány politikai szimpátia alapján osztogatta a támogatási pénzeket. Sok visszaélésre derül fény: nem véletlen, hogy zsákszámra próbálták eltüntetni ezek bizonyító iratait. Vélelmezhető, hogy ezen a területen is súlyos visszaélések történtek: ezek kivizsgálása folyamatban van. Az előző kormány átláthatatlan, bonyolult intézményeket hozott létre a támogatások leosztására: a magyar élet jelentős részére nem figyelt, ugyanakkor politikai indítatású területekre párhuzamos intézményeken keresztül hihetetlen

mennyiségű pénzeket juttatott. Ezt a rendszert akarjuk gyökeresen megváltoztatni egy tárcaközi bizottság létrehozásával, amelynek feladata lesz pontos térképet készíteni szakterületenként a határon túli magyarság szükségleteiről. Ezzel megszüntethetők a párhuzamosságok, ugyanakkor, ahol eddig hiány volt, azt pótolni tudjuk. Az új támogatáspolitikát fő ismérve az átláthatóság lesz.

– Mennyiben fog változni a támogatások nagyságrendje?

– Mindenképpen növelni szeretnénk a jelenlegi támogatások mértékét. Az első Fidesz-kormány idején alakult ki az az új támogatáspolitikát, amelynek az egyházi támogatás is szerves része volt: ennek tíz százaléka kötelezően a határon túli magyarságot illette meg. Az általunk akkor elképzelt és kidolgozott rendszert a szocialista kormány fokozatosan elsorvasztotta, leépítette.

A szocialista kormányzat ránk hagyott gazdasági öröksége jelentősen leszűkítette lehetőségeinket. Ahogy az ország gazdasági helyzete javulni fog, a határon túli magyarság támogatására szánt pénzüsszegek is folyamatosan nőni fognak.

A legszörnyűbb ceausescui télben a rádióra tapasztott füffel ittuk Szűrös Mátyás szavait. Ő mondta ki először, hogy az anyaország felelősséggel tartozik a határon túli magyarokért, felcsilantva ezzel annyi év sötétsége középette és után a remény sugarát. Majd, néhány évvel később, ő bábáskodott az EKOSZ születésénél is, és állt ott mellettünk, valahányszor csak kellett. Ötödik megjelent kötetének bemutatása alkalmat ad arra, hogy – ismételtén – tisztelegjünk előtte és köszönetet mondjunk neki.

Segíts magadon, s az Isten is megsegít

Különösebb bevezető helyett érdemes egyenesen DR. PORDÁNY LÁSZLÓTÓL magától idézni – e szavak sokat elmondanak róla.

„Nyílt levél Horn Gyula miniszterelnöknek. Mint magyar állampolgárokat, akik egyúttal az egyetemes magyarság, azaz a magyar nemzet tagjainak is valljuk magunkat, mélységes aggodalommal tölt el bennünket, hogy Ön és kormánya olyan szerződés aláírására készül a románokkal és a szlovákokkal, melyekben magyar hitet, reményt, önbecsülést, valamint a véglegesnek szánt önfeladást kínálja cserébe semmiért, vagy majdnem semmiért. Ön és külügyminisztere elképeszt bennünket, amikor kéretlenül és folyamatosan hangoztatja itthon s külföldön, hogy nem kívánja a határok megváltoztatását. Nyilvánvaló, hogy egyetlen józanul gondolkodó ember sem kíván erőszakos határváltoztatást. A határok sérthetlenségének unos-untalan hangoztatása azonban nem magyar feladat, és enyhén szólva nem magyar érdek; ellenkezőleg: szomszédaink érdeke.”

A fentiek 1995. márciusában íródtak, s a szegedi MDF tette közzé.

Pordány László, bár Pécsen született, egyetemi éveit Szegeden töltötte, s szerezte meg ugyanott diplomáját a Bölcsészettudományi Karon. Posztgraduális tanulmányokat folytatott Angliában, az USA-ban, – utóbbi ország több egyetemén is oktatta. A '80-as években ugyancsak Szegeden munkatársaival megalapította az angol nyelvű hungarológiai tanszéket. Számos publikációja, könyve jelent meg. Feleségével, dr Csikós Mária tanárral együtt az MDF szegedi alapítói között vannak, amelynek Pordány László első elnöke. A rendszerváltást követően Új-

Zélandon, Ausztráliában és Dél-Afrikában teljesített nagykövetségi szolgálatot. Jelenleg külügyi tanácsadó – a Nemzeti Fórum Külügyi Munkacsoportját vezeti. E pillanatban kijelölt kanadai nagykövet, állomáshelyét Ottawában várhatóan jövő év elején foglalja el. A beszélgetésre ennek kapcsán került sor.

– Mikor kezdi meg nagykövetségi munkáját Kanadában?

– Egyelőre kijelölt nagykövet vagyok, a kinevezés későbbi mozzanat a diplomáciában. A tervek szerint decemberben, vagy a jövő év elején foglalhatom el állomáshelyemet.

– Korábban többnyire olyan országokban teljesített szolgálatot, ahol nagy lélekszámú magyarság él. Mit tudott tenni az ott élők ügyéért?

– Szerencsésnek mondhatom magam. Olyan időben lehettem például Ausztráliában nagykövet, ami határkő volt Magyarország és a nemzet életében, hiszen ez a rendszerváltás időszaka volt. Lehetett foglalkozni a magyar-magyar kapcsolatokkal, nemzetpolitikával, a magyar identitással és számos más, fontos dologgal. Ezek a kérdések korábban is szerepeltek témaként – csak ellenkező előjellel... A rendszerváltás előtti kormányok képviselői azzal foglalkoztak –ha foglalkoztak!-, hogy az ottani magyarok között hogyan tudnak egyenlenséget kelteni, hogyan tudják beszervezni azokat, akiket lehet, hogyan tudnak ártani nekik. Ez '56 után kulminált, de az azért végig megmaradt, hogy alapvetően ellenséges viszony állt fenn a hivatalos Magyarország és az emigráció között. Különösen azokkal szemben, akik politikailag aktívak voltak, s élesen szemben álltak a kommunista Magyarországgal. Az ausztráliai magyarok alig várták, hogy olyan nagykövetet kapjanak, aki

vel együtt lehet dolgozni. Dicsekvés nélkül mondhatom, tömegével jelentek meg a nagykövetségen s személy szerint nálam olyan emberek, akik korábban be nem tették oda a lábukat. A helyi médiákban egyre-másra készültek az interjúk, lassan átkerült a köztudatba, hogy nem egy kommunisztából átvedlett emberről van szó, hanem egy merőben más szemléletről, s annak képviseléről. A kapcsolat kölcsönössé vált, melyet jól jellemez a kinn élők viszonyulása az elszakított területekhez. Volt rá precedens, amikor egy fogadás alkalmával egyetlen este ötven ezer dollár gyűlt össze az erdélyi magyarság számára. De ugyanígy támogatták a Délvidéket, Kárpátalját, a Felvidéket.

– Erdélyhez kötődése ebből az időből eredeztethető, vagy korábban is voltak kapcsolatai?

– A feleségemmel, barátainkkal mi már a 70-es évek óta jártuk Erdélyt.

– Amennyire tudom, feleségével együtt az MDF alapító tagjai közé tartoznak.

– Így van. Akkor fogant meg bennünk a gondolat: egy a nemzet – ez egyik könyvem címe is-, amit később Antall József miniszterelnök úgy fogalmazott meg, hogy lélekben tizenöt millió magyar miniszterelnöke kíván lenni.

– Az elmúlt 6-8 évben, Magyarország külképviseletében, külső képének alakításában történt-e visszarendeződés? Gondolok konkrétan arra, hogy időről időre megjelennek külföldi sajtóorgánokban olyan írások, melyek nem a legmegnyerőbb színben tüntetik fel az országot.

– A magyarságkép alakulása határainkon túl nagyon fontos téma. Több összetevője van. Az egyik, amikor Magyarország rossz hírét keltik magyarok. Egy másik, amikor a külföldi média egyes szereplői saját nyelvükön írnak le valótlan dolgokat. Ami még szomorúbb, amikor itthoni magyarok beszélnek külhoni kapcsolataikkal, s tájékoztatják félre őket, akik aztán gátlástalanul leírják mindenféle hiteltelen dolgokat Magyarországról. Ennél lejjebb már nehéz eljutni. Az utóbbi hónapokban annyit javult a helyzet, hogy időnként jókat is írnak... Mostantól a magyar nagykövetségek feladatai közé fog tartozni a hiteles magyarságkép felmutatása.

– Az országot negatív színben feltüntető, hamis információk adása kinek áll érdekében?

– Bonyolult kérdés, s ha kritikusan nézzük a helyzetet, akkor azt kell mondanunk, hogy bizonyos mértékig mi magunk vagyunk az okai. Mert minden hazugságnak van igazságalapja. Az utóbbi nyolc évben a legtöbb dolog nagyon rosszul ment. Ez tény. Más kérdés, hogy nem erről nyilatkoztak, írtak a külföldi sajtóban. Az, hogy Magyarországnak rossz az imázsa, abban az országnak is szerepe van. Persze olyan esetek is vannak, aminek semmi valóság-alapja nincs. Ilyen vád a kormány egészét érintő fasisztázás, az antiszemitázás, aminek semmi alapja nincs. Válaszolva a kérdésre: azoknak fűződik érdeke Magyarország rossz hírét kelteni, akiknek ez valamiféle előnyt jelent. Minden diktatúrának, féldiktatúrának vannak haszonélvezői – azoknak az érdekeiről van szó.

– Ezzel picit vitakoznék. Bizonyosan sok esetben magunk is okai vagyunk, hogy rossz hírünket kelthetik a világban. Mégis:

vélhetőleg jóval kevesebb lenne ezek aránya, ha megőriztük volna például a tartásunkat. Ha azt a morális mércét követnénk, amely hosszú időn keresztül meghatározta az ország lelkeségét, szellemiségét, s amely kiszenvedte magából mindazokat a nagy elődöket, akik a mai ember számára is etalonok, példaképek kellene legyenek..

– Az identitás szinte totális lerombolása ugyancsak magyaroknak nevezett emberek tevékenysége. Első lépésként meggyöngítették a magyar önazonosság-tudatot, majd az erkölcsök tendenciózus rombolása következett. Hiszen aki az identitását elveszti, az könnyebben erkölcstelenné válik. A dolgok összefüggenek. Nem kell messzebbre menni, mint a 2004. december 5.-i népszavazás. Olyan rombolás történt, amit nem lesz könnyű rendbe tenni. Ma már alig érdekel valakit, hogy áll a honvédelem kérdése. Alig van katona! Az önvédelmet tönkrezúzták az SZDSZ-es és a hasonszőrű politikusok aktív segítségével, és az ő kitalációjuk volt a hadsereg felszámolása. Eközben alig akadt ember, beleértve a médiákat, akik a problémának megfelelő súllyal felhívták volna a figyelmet arra, itt valami mérhetetlen nagy disznóság történik. Hogy tönkretesszük az ország védelmi képességét – ami meg is történt! Megszűnt a veszélyérzet, de legalábbis vészesen csökkent. A környező országok, melyeket a régi beidegződések nyomán sokan még ma is baráti országoknak gondolnak, lényegesen nagyobb és erősebb hadsereget tartanak fenn mind a mai napig, mint a mienk. Védelmi kapacitásnak léteznie kell. Egy ország külügyi kapacitása összefügg a védelmi erejével; akinek nincs ereje, az súlytalanná válik. Sok ember azt gondolta – közöttük szakemberek is! –, hogy a NATO majd megvéd bennünket. Nem egészen: segíts magadon, s az Isten is megsegít.

– Csakhogy mintha már feleadtük volna ezt a mondatot. Legalábbis az egyik felét. „Fentről”, kívülről várjuk a segítséget.

– És sajnos Istent is elfeledtük... Az identitásvesztésnek a vallásvesztés is kísérője.

– Milyen változások várhatóak a jövőt illetően, mit tud ön, mint leendő kanadai nagykövet az országképért tenni?

– A nemzeti érdek fogalmát, többen is, akik hivatva lettek volna az országot külföldön képviselni, még csak nem is ismerik! Erre szoktuk mondani: így szocializálódtak. Ennek ellenére e károkozásról – legyen az tudatlan, vagy szándékos – nem feledkezhetünk meg, mert a visszajelzésekben erőteljesen visszaköszön. Egy nagykövet legalapvetőbb feladata a nemzeti érdekek képviselete a nyilvánosságban. Aki erről nem is hallott, attól eleve nem várható el, hogy képes legyen megfelelni a feladatnak.

– De azért ez nem mentség, ugye?

– Azt én sem állítom. Visszatérve a kérdésre: a nyugati magyarság köreiből mások a problémák. Például a tudatvesztés, amiről korábban beszéltünk, köreiből nem tapasztalható. Persze nem azokról beszélek, akik asszimilálódtak. A határon túliak életében a magyarság tudatvesztése messze nem úgy ment végbe, mint itthon. Megkockáztatom, volt a történelmünknek egy olyan korszaka – nevezetesen a Rákosi korszak, vagy a Kádár korszak is ide tartozik-, amikor éppenséggel a nyugati magyarság tartotta

ében a magyar tudatot. Mintegy visszahozták azt. Ugyanennek vannak hátrányai is. Mert egyfajta folyamatosság szakadt meg az emigrációban lévők életében. Emlékeznek még arra az időszakra, amikor elhagyták az országot, ugyanakkor –a dolgok rendjéből adódóan- a végbe ment folyamatokat nem érzékelhették. Ők őrizték azt az archaikus tudást, melynek előhívása napjainkban kívánatos lenne.

– *A határon túlra került magyarokban a beolvasztásukra, adott esetben felszámolásukra tett kísérletek, a súlyos presszió lékekben kiváltott egy ellenállás. Vajon ezért váltak képessé megőrizni magyarságtudatukat?*

– Tény, hogy a környező országokban élő honfitársaink magyarságtudata -bármilyen paradoxonnak hangzik- erősebb maradt, mint az anyaországbelié. Az elnyomás egyfajta pozitív hatást váltott ki – ez az egyik paradoxon. Magyarország volt az egyetlen kommunista diktatúra a környéken, amely egyúttal nemzetellenes volt, méghozzá markáns módon. Más országok esetében ez nem mondható el.

– *A trianoni megcsonkítottságot követően a határon túlra került magyarok az ún. rendszerváltás idején kezdetek erőteljesebben visszahatni az anyaországra?*

– Még mindig nagy a csonka Magyarországon élő magyarságnak az a része, amelyik nem ismeri és nem is akarja ismerni az elszakított területeken élő magyarok helyzetét. Egy konkrét példa: a rendszerváltás körüli időszokról beszélnek. Magyar értelmiségi, sőt, történelemtanárnő a kisfiával elment a Felvidékre, s ellátogattak egy korábbi magyar városkába. A gyerek megkérdezte: édesanyám, hogy lehet, hogy egy külföldi országban vagyunk, mégis magyarul beszélnek? A válasz: kisfiam azért, mert megtanultak magyarul. S miért? Azért, hogy ha átjönnek Magyarországra vásárolni, akkor meg tudják magukat értetni...Ez a fajta magyarságtudat tragédia, s mutatja, mekkora bajban vagyunk. Vagy: lerománozzák az Erdélyből átjövő magyarokat – és lehetne sorolni. Jelzi, közel nem javult annyit a helyzet e tekintetben, mint amennyit javulhatott volna. Maradva Erdélynél, ill. az ott élő magyaroknál: mindig egyfajta áhítattal tekintettek az anyaországbeli magyarságra. Még a Rákosi időkben is! Fordítva ez soha nem létezett.

– *Az anyaországba áttelepülők közül többen azt fogalmazták meg, csalódás érte őket...*

–Ezen kell változtatnunk! Ezt célozza többek között az a törekvés, hogy minden magyar diák jusson el, ismerje meg az elszakított területeken élő magyarok életét, körülményeit. Meg kell teremtsük annak a tisztességes feltételeit, hogy a felnövő generáció a lehető leghitelesebben ismerje meg hazája történelmét, pontosan azért, hogy tudja, ősei mekkora árat fizettek egy emberi, méltó jövőért.

– *Hogyan látja a magyarság jövőjét?*

– Kétféle feladat van: a népességfogyás megállítása és a romboló tendenciák megfordítása. Mindezekkel egyidejűleg egy közös megegyezésen alapuló újragondolása adottságainknak, lehetőségeinknek, majd az építkezés, melynek során felépíthetünk egy olyan hazát, ahol jó érzés élni, dolgozni, családot alapítani. A magyar történelemben van-

nak olyan időszakok, melyek értékeihez érdemes visszanyúlni, lelki, szellemi erőt meríteni belőlük, s egy mai világra „szabva”, ismét élővé tenni azokat.

Lehoczky Leopoldina

Nem fekszem itt

*(Ismeretlen ír költő verse,
Határ Győző fordítása)*

*Ne állj e sírnál, ne sírd el
könnyeid.*

Nem itt vagyok. Nem fekszem itt.

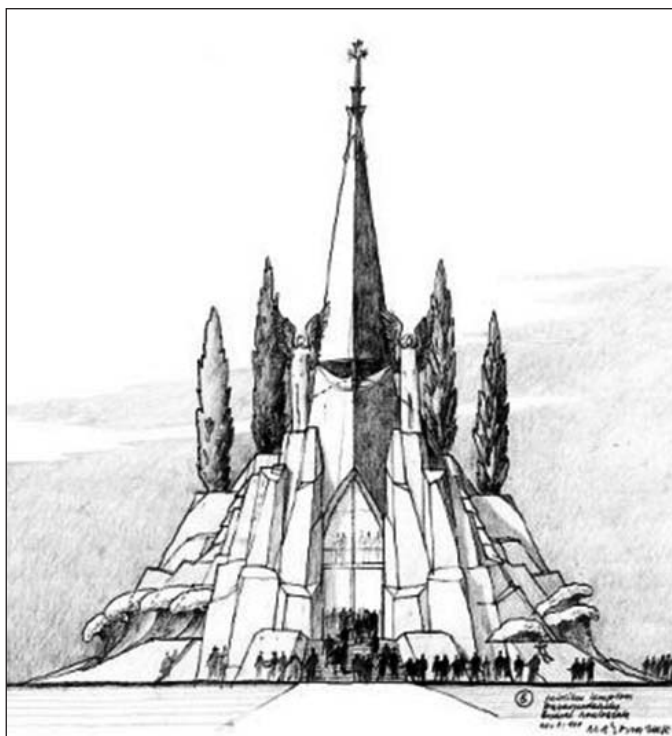
*Ezer szél vagyok, nyargaló vihar
hókrisztály vagyok gyémántjaival.*

*A búzamezőn vagyok a déli verő
vagyok őszi eső lágyan permetező.*

*Reggel, ha kelsz, én a felsurranás:
vagyok az égig emelő szárnycsapás*

*mikor madár köröz s mind feljebb repül
vagyok az éjben hunyorgó
csillag-űr.*

*Ne sírd el könnyeid: a hant alatt
Nem vagyok. Ne hidd el holtomat*

Az EKOSZ nyilatkozata

Az Erdélyi Körök Országos Szövetségének 2010. november 6-án Sopronban megtartott választmányi ülése egyhangúlag fogadta el a következő nyilatkozatot.

Szövetségünk alapvető célkitűzése – 1991-es megalakulása óta szüntelenül - az egységes magyarságeszmény éltetése, hozzájárulni a leszakított nemzetrészek magyarként való megmaradásához, kapcsolattartásuk segítése az anyaországgal. Ennek jegyében dolgoztunk a kettős állampolgárság megvalósulásáért, terjesztettük minden rendelkezésünkre álló eszközzel az autonómia eszméjét, 2004. december 5. gyalázata után az anyaországból féltő, vigasztaló üzenetet küldtünk Erdélybe, és küzdöttünk a nemzetárulók erők leváltása, a nemzethű erők térnyerése végett.

Ezek után természetesnek mondható, hogy hatalmas örömmel és megleléssel fogadtuk az újonnan megválasztott országgyűlés azonnali döntését a kettős állampolgárság tárgyában, majd a Nemzeti Együttműködés Kormányának sorozatos, eddigi és folyamatban lévő lépéseit, melyek fent említett célkitűzéseinket, reményeinket valósítják meg. Az 1990-es politikai átrendeződés után mindeddig hiába vártunk egy valódi nemzetpolitikára, ám most valóban egy nemzetpolitikai rendszerváltozás forradalmát éljük át. Legbelsőbb indíttatásunknak engedünk tehát, amikor köszönetet mondunk mindezért.

A kettős állampolgárság intézménye és a Nemzeti Egységnyilatkozat az elterjedt vélekedések szerint jelképes lépéseknek tekinthetők. Ezzel szemben mi úgy véljük, hogy ezek a magyar nemzet, kiemelten a leszakítottak kezében, lelkeiben cselekvő erővé válnak, elősegítik magyarként való fennmaradásunkat, erőt adnak az erdélyi autonómia megvalósulásáért folytatott harcban.

Szegényes eszközeink mellett töredékesek maradtak eredményeink is. Most viszont Magyarország legnemesebb erői, legjobb szellemei mozdulnak meg e célok érdekében, a kormány a magyar állam teljes eszközrendszerét állítja ezek szolgálatába. A magunk részéről a legnagyobb természetességgel igyekszünk részt venni a nagy munkában, a Nemzeti Együttműködés rendszerében. Úgy érezzük, végre érdemes élni és munkálkodni, végre jó magyarnak lenni.

*Közreadja: Dr. Kövesdy Pál
EKOSZ t.b. elnök*

Firtl Mátyás, Sopron és környéke országgyűlési képviselőjének beszéde az EKOSZ 2010. november 6-i választmányi ülésén Sopronban (rövidített szöveg)

Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves EKOSZ-küldöttek!

Kérem, engedjék meg nekem, hogy itt és most, Önökhöz is nagyrészt azokkal a gondolatokkal szóljak, amelyekkel a 20 éves Soproni Erdélyi Kört köszöntöttem e falak között.

Egyrészt az akkor elhangzott gondolatok érvényesek, másrészt az Önök szervezete ugyanazokat az értékeket és eszméket képviseli, mint a Soproni Erdélyi Kör. Harmadrészt, akkor, amikor e gondolatokat megfogalmaztam, a kettős állampolgárság reményteljes megvalósulását csak ígérni tudtam azzal, hogy „*már csak egy olyan parlamentre van szükségünk, amely tudomásul vesz a kettős állampolgárság igényét és ennek megfelelően a szükséges törvényt megalkotja.*” Ma büszkén jelenthetem, hogy ezen a területen megtettük azt, amivel a határon túli testvéreinknek, a nemzetnek tartoztunk.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Megjelentek!

„Erdélynek s Magyarországnak érdekei ugyanazok, s így, ki őszintén s tüggel szolgálja az egyiket, az a másiknak is hű

embere. Ne felejtjük ezt, s bízunk a valóban, az Igazságban, s mindenek fölött tiszta szándékunk s férfias állhatatosságunkban.” Széchenyi István – aki Sopron város díszpolgára is volt – mondta ezeket a szavakat. Ebből a vallomásból következik, hogy a Legnagyobb Magyar, a magyarság ügyét közösnek, sőt egynek tekintette. Az erdélyiekkel folytatott levelezésében Széchenyi István gyakran használt kifejezései a „Hazámfiak”, a „Magyar közös honunk”, a „közös hazánk”, a „rokon hazánk”..

A Soproni Erdélyi Kör 20 éves története pedig éppen ezeket a szellemi, lelki értékeket mutatta és mutatja fel folyamatosan, minden egyes rendezvényével, de még ennél is többet! Ennél is többet: azt az életerőt, a mindenek ellenére való élni akarást, azt a sorsalakító küldetésvállalást, amely az anyaországi magyar társadalomból a kommunizmus évtizedeiben kivészófélben volt. Olyan energiákat mutatott fel és szabadított fel az erdélyi körülmények között, a diktatúrában edzett erdélyi magyarság, amely a rendszerváltás utáni magyar társadalomnak, a nemzet megmaradása és újjáépítése érdekében adott új erőt.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Sopronban és környékén 1921-ben megadatott a népszavazás lehetősége arról, hogy a határ melyik oldalán szeretnének az emberek élni. A Magyar Nemzetgyűlés ugyan 1922-ben törvényikkbe iktatva adományozta a Civitas Fidelissima címet Sopronnak, de 1947 után minden, ami Trianonra, mint diktátumra utalt, egyszerre csak tiltottá vált. Egy nemzetgyilkos ideológia (a kommunizmus) meg nem történt eseményekké akarta tenni a magyar nemzet melletti hűséget és áldozatvállalást, amelynek jeleiből és szellemiségéből táplálkozott hosszú ideig az 1921. évi hűségben edzett, igaz, lokálpatrióta soproniság. Ezért fontos itt elmondani és megköszönni, hogy a Soproni Erdélyi Körnek köszönhetően lehetett először Sopronban nyilvánosan is a közbeszéd tárgya Trianon. Hogy az Erdélyi Kör jelenlétének köszönhetően lehetett emlékezni arra, hogy a határainkon kívül magyar emberek milliói élnek, akiknek feje fölött, megkérdezésük nélkül rajzolták át a térképet. Hogy ezek az emberek testvéreink, honfitársaink, annak a szellemi és lelki Magyarországnak a tagjai, amelynek törekény-

ségére éppen a 2004. évi december 5-én tartott népszavazás mutatott rá.

Bármennyire is furcsán hangzik, de a december ötödikei népszavazás egy olyan esemény, amelyre lehetett jövőt építeni, hiszen az igenek voltak fölényben a nemekkel szemben, ez pedig erkölcsi alapot és politikai kötelezettséget jelent. Az Isten, lám, a mi emberi gyengeségünket jóra fordította, mint a bibliai történetben Jákob esetében. Mert jövőt mindig lehet építeni.

Ebben a kérdésben az erkölcsi tényt fajsúlyosabbnak tartottuk, mint az egyszerű jogi tényt.

És megalakulhatott az a parlament, amely ezt tudomásul vette, és ennek megfelelően a szükséges törvényt megalkotta. „Az összetartozás nemzeti öntudatával és büszkeségével állunk készen arra, hogy ezt a törvényt megalkossuk. És meg fogjuk alkotni” – mondtam 2009 végén. (...)

Ha az anyaország gyenge, a Kárpát-medencei magyarság is gyenge marad. Minden magyarnak az az érdeke tehát,

hogy az elmúlt 8 esztendőben meggyengült Magyarország ismét nagy és erős, nemzetközileg megbecsült és elismert ország legyen.

A következő harminc-negyven évben nagyobb jelentősége lesz a nemzeteknek, mint az országhatároknak, a nemzet lesz ugyanis a legnagyobb felhajtó és alkotó erő a világban. És a magyar nemzetnek megvan az életereje.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! A Soproni Erdélyi Kör léte, jelenléte egyszerre valóság és jelkép Sopronban. Valóság: azért, mert a Kör megalakulása óta folyamatosan jelen van Sopron közösségi életében. Folyamatosan gazdagította, gyarapította és gyarapítja azt az évszázadok alatt kialakult szellemi és kultúrkinccset, amely Sopronnak és környékének sajátja. És az Erdélyi Körorok, Székely Körorok, mindazok, akiket Önök is képviselnek, ezt szintén így teszik. Nem csak ismeretet adnak, bemutatnak, információt, tudást közölnek, értéket közvetítenek a magyar nemzet keleti részéből, hanem egyszerre tölte-

nek be kultúrmissziót itt Magyarországon és Erdélyben egyaránt.

És jelképnek neveztem a Soproni Erdélyi Kört, mert mindenkit elgondolkodtat előbb-utóbb azon, hogy valójában mit is jelent magyarnak lenni, hogy mit jelent a Szent István-i értékrendben fogant nemzet egysége.

„Erdélynek s Magyarországnak érdekei ugyanazok, s így, ki őszintén s ügyvel szolgálja az egyiket, az a másikkal is hű embere.” – tartotta Széchenyi. Ma is szükség van minden olyan cselekedetre, amely Magyarország romjaiból való újjáépítését, a felemelkedést szolgálja a jövőben.

Ennek az újjáteremtésnek és építésnek csakis az a hűség lehet az alapja, amely a Civitas Fidelissima hűsége, és az erdélyiek nemzetéhez való cselekvő hűsége is egyben.

Ebben a hűségben való megmaradásukat kívánom Önöknek, azt, hogy az országépítő munka részeseiként küldetésüket maradéktalanul betölthessék a nemzet érdekében.

Az EKOSZ elnökének levele a 20. évfordulóját ünneplő Salgótarjáni Erdély Körhöz

**Tisztelt Elnök úr ! Kedves Feri Barátom!
Tisztelt Polgármester Asszony ! Elnök urak!
Kedves ünneplő Testvérek!**

Köszönöm a hálaadó egybeseregülésre küldött meghívást, és küldöm az Erdélyi Körorok Országos Szövetsége, a 22 testvér kör áldáskívánásait.

Amikor elkezdődik az ünnepség, nem csak e sorok révén vagyok Veletek (Önökkel). A Kalotaszeg széléről, hanem –szó szerint- lélekben is, hiszen magam is létem kétszer huszadik fennállásáról kell megemlékezniem.

S amint én nem jöhöttem volna létre, ha nincs Édesanyám és Édesapám, úgy 20 évvel ezelőtt nem jöhöttem volna létre a Salgótarjáni Erdély Kör, ha nincs a Haza (mint Édesanya) képében a „jó palócok” – befogadóan, a megszagattottságban is hűségesen; s nincsenek, mint a számkivetés szenvedését is a Családért elviselő Édesapa, az otthonról mégis haza érkező erdélyiek.

Ez a hűség s ez az igényes többre törekvő magatartás az, ami a salgótarjáni kör hamar tovaröppenő 20 évét is jellemezte.

„Erdély Kör” a tietek a Csonka Haza felső szegletében, nem úgy, ahogy a többségünk nevezi magát: „erdélyi kör”. S ez a név, ez az egy „-i” – vel kevesebb meghatározottság arra emlékeztet engem, hogy az általánosan szorongató helyzetben, a még számottevőbb szűkösség közepette is, íme lehet: öntudatot ápoló, Erdély értékeit bemutató szolgálat. Sőt, összefogással, leleményességgel kipótolva a

keveset, több ezer embert megmozgató nagy együttmozdulás is évről-évre.

A Salgótarjáni Erdély Kör jó példa az EKOSZ számára is újra és újra, hogy aki kevésen is hűséggel szolgál, azt sokra méltatja az Isten. A húsz év egy egyesület életében több, mint az emberöltőben a tisztos megemberesedés ideje. Húsz év közöttünk, az egyenlők között is éltes előljárást jelent! De nem megöregedést, csak „régebb óta fiatal” fiatalágatokat! Mert osztjuk a nagyváradi költő, Horváth Imre hitvallását:

„ aki vágyón fordul hátra,
nincsen annak ifjúsága,
de ki mindig újra vágyik,
ifjú ,marad mindhalálig.”

Ilyen, mindig újra vágyódó lelket és látást kívánunk az örtüzeinket az északi végeken hittél táplálók számára! Hogy ebből tovább lombosodó munkásságotokért köszönthessük majd a Salgótarjáni Erdély Kört 30. születésnapján is ! Akik akkor is hűséggel állnak őrt az akkora már „valaha volt” ideiglenes határaink mentén...

Áldást, erőt, jókedvet – Isten éltesen Mindnyájatokat, és óvja Hazánkat !

Szívből jövő testvéri köszöntéssel:

*Nagy Árpád
az EKOSZ elnöke*

KÉT KOLOZSVÁRI EMLÉKTÖREDÉK 1940 ŐSZÉRŐL

Trianon és az ezt követő revíziós törekvések történetéről könyvtárnyi irodalom jelent meg. Sok és mégsem elég. Vagy talán nem eléggé ismert? Ugyanis nem volt elég ahhoz, hogy általánossá váljon a vélemény, mely szerint Trianon traumája nem oldható meg azokkal a nagyon is indokolt könnyekkel. Trianont fel kell dolgozni, Trianont és az utána következő évek törekvéseit tanulsággá kell érlelni. Ugyanakkor mindent el kell követni a Trianont feledtetni akaró álságos tévhit feledtetéséért. Amit elfelejtünk, azt soha nem fogjuk feldolgozni. Az titkos féreg fogaként rág majd örökkön örökké.

Mint az 1940-es év nagyon korai átélője, de mint olyan, kinek családjában az akkori események nem csupán mély nyomot hagytak, de fontos emlékek őrzésének lehetőségével is megajándékozták azt, most két töredéssel emlékeznek a második Bécsi döntés évfordulóján.

Mielőtt belevágok a történetbe, megjegyezni kívánom, hogy a románok, bár ők kérték a nagyhatalmaktól a döntés meghozatalát, mégis Bécsi diktátum néven emlegetik azt. És ezt a maguk szempontjából igen okosan és „előre megfontolt szándékkal” tették és teszik.

*

Nehezen teltek az úgynevezett „22 év” esztendői az erdélyi magyarok számára. Az első évek passzív rezisztenciája és – a történetek képtelensége miatt valóban nem indokoltan – reménykedése lassan elült, s a Kiáltó szó „kóskárolyi” elhangzása után elindult a megmaradást szolgáló beilleszkedés. Az élni kell, együtt élni kell, a transzszilván gondolat dédelgetése is ekkor kezd sarjadozni. Csakhogy néhány évnél reménykedés után kiderül, hogy utóbbihoz három nemzet akarata kellene, s nem elegendő hozzá csupán a magyaroké.

Aztán eljött ideje a Makkai féle „magunk revíziójának”, s nemsokára ugyancsak ő elmondta, hogy „nem lehet”. Reményikék „ahogy lehetje” s a „lehet, mert kell” válasz is megérkezett. Közben pedig felnőtt egy együttélésre alkalmasabb új nemzedék, mely már átlátott a balkáni szitán. Átlátott, de ezzel együtt is próbálta szorgalmazni a demográfiai adatok által is alátámasztott együttélést, mint egyedül lehetséges utat.

1937 és a Vásárhelyi találkozó is ennek a gondolatnak a megérlelődését jelezte.

A történelem csalfa malmai azonban öröltek, és az új helyzetben nem kellett sokat várni, s máris elérkezett 1940 és az erdélyi magyarság várva várt napja.

A Turnu Severin-i tárgyalások után aligha sejtették sokan, hogy a majdnem megegyezés helyett miért választották a románok a nagyhatalmi döntés változatát. Csak a későbbiek mutatták meg, mennyire nem volt mindegy a határozatot hozó hatalmak okosan bekalkulált vereségét követően, hogy egy Románia által saját akaratából elfogadott, avagy egy vesztes hatalmak által hozott döntés következményeit kellett felszámolniuk. Az adott helyzetben nem is kellett hozzá sok igyekezet, hogy a Bécsi döntést diktátumnak nevezhessék és kérhessék annak megsemmisítését.

De térjünk vissza 1940 őszéhez. A kolozsvári Vulcan utca 11. szám alatt a döntés bejelentése utáni napon már nagy nyüzsgés volt.

A szüleim házában székelő kolozsvári HI-TEL folyóirat szerkesztői és szellemi holdudvarának jelesei világosan látták, hogy Észak-Erdély visszacsatolása nem intézhető el egy tollvonással. Az idecsatolt egymilliónyi román gondja és a Dél-Er-

délybe szakadt többszázezer magyarnak a sorsa kényes kérdés lesz. Ezért még a honvédség bevonulása előtt elkészítették azt a beadványt, melyet Teleki Pálhoz juttattak el. Ebben Erdélynek különleges státust kértek és lefektették az észak-erdélyi román kisebbség további sorsát megkönnyítő kisebbségpolitika alátételeit, pl. azt, hogy a román nyelv oktatása legyen kötelező minden magyar iskolában is, és a román többségű területeken legyen kötelező a hivatalnokok nyelvismerete. Nem véletlen, hogy erről a tényről nem sokat tud a magyar s főleg a román közvélemény, s arról sem, hogy ennek a román kisebbséggel kapcsolatos egyes tételei a zavaros évek ellenére sok tekintetben meg is valósultak.

A román propaganda ennek ellenkezőjét hirdeti ma is, és egyes kiadványokban nem riad vissza a legvadabb hamisításoktól sem, el egészen a durván montírozott fotókig. A Ceausescu idejéből származó tudatmérgező csalások cáfolatáról az immáron európai Romániában még nem hallottunk. Sőt ma is hazug állítások alapján állítanak emlékműveket nem létező mártírjaiknak, kik természetesen minden esetben a magyarok áldoztai voltak.

Vallasek Júlia az említett beadványról így ír „(...) *A Hitel köre rögtön a bécsi döntés bejelentése után megpróbálkozott a lap hasábjain korábban körvonalazott eszmék valóságba ültetésével. Még a honvédség bevonulása előtt egy szűkebb körű Hitel-összejövetelen Teleki Ádám, Tamási Áron, Vita Sándor, Venczel József és Albrecht Dezső Észak-Erdélyre vonatkozó elképzeléseiket egy memorandumba vázolták, melyet 1940. szeptember 9-én át is adtak Teleki Pál miniszterelnöknek. A memorandum szerzői a teljes erdélyi magyar értelmiség nevében szólaltak meg, s az erdélyi magyar társadalom sajátos szerveződési formáinak, hagyományának megőrzését követelik.*(...)”.

Meg kell jegyeznünk, hogy az úgynevezett „magyar négy év” vagy, ahogy arrafelé sokan mondják „a kis Magyarorszag” alatt a háborús évek ellenére egészen hihetetlen magyar eredmények születtek. Ne feledjük, hogy csupán négy évről volt szó, vagyis nem többről, mint egy mai parlamenti ciklus. Ilyen eredmények voltak például a székely körvasút megépítése, mely akkor a vasútépítés világsúcsának számított, de említhetjük az Észak-Erdély helységeit mai napig díszítő és szolgáló középületek sorát, a magyar hegyvidász, határőr katonaság újraszervezését és infrastruktúrával való ellátását, stb.

Az erdélyi magyarság fellélegzett. Sajnos azonban családok is érték őket az anyaországból érkezők számukra idegen szelleme és nem egyszer fölényeskedő magatartása miatt. Egy évszázados hagyomány szerint is patriarchális, ráadásul a kisebbségi sorsban egymásba kapaszkodott, a

Most pedig áttérek egy rövid, de ennél is személyesebb emlékre vagy inkább emléktöredékre.

Nem rendelkezem rendkívüli memóriával, de van egy nagyon régi emlékem. Az első felidézhető. Harmadik évemben jártam ekkor.

Emlékezetemben megjelenik egy hangulat. Izgatott, ünnepélyes. Öltöztetnek, érzem a fejemen végigszántó fésűt. A Monostori útra készülünk nagynénémhez. Az ő ablakából láthatom majd jól a „bevonuló magyarokat”.

Kolozsvár visszatér.

Maga a bevonuló katonaság nem jelenik meg emlékezetemben, de az izgatott tömeg, a rokonok és valami – egy ekkora gyermeknél – megmagyarázhatatlan boldogság.

Ez a boldogság vált majd át a felnőttben egy megmagyarázható fájdalmas nosztalgiává, melynek keresztjét Trianon óta hordja magában minden kisebbségben születő magyar, amely érzést a maga valóságában egyre ritkábban tud megérteni az, aki nem ott születik.

Ma már úgy a kisebbségi ragaszkodása az anyaországhoz, mint ennek fordítottja mosolyt, sőt ellenszenvet fakaszthat. Pedig ez a lelkünkben élő érzés semmit sem hordoz magában az oly sokat emlegetett nacionalizmusból. Megfér a szerencsésebb népek tagjaival kötött barátságokkal, megfér a józan történelmi felismerésekkel. De él és munkál.

Az az igyekezet, mely ezekből fakad, sajnos sokszor okozza vesztét a gyanútlan „igyekezőnek”. Törtetés, könyöklés, stréberség gyanújába keveredik. Pedig a legtöbb esetben csak azt teszi, amit a történelmi tapasztalat szülte történelmi

ösztön sugall neki. Tenni akarna a megmaradásért. Ez pedig gyanús. Fölöttébb gyanús a mai magyar valóságban

Immáron apró megszakításokkal 60 év sulykolta ebbe a társadalomba a szolgálat szellemének gyanúba keverését, s a hatvanból is különösen az utóbbi évtizedek 12 eszten-deje.

Aki megélte azt a gyermeki boldogságot, aki megélte azt a fájdalmas nosztalgiát, most próbálja meg átadni azoknak, akiknek lelkéből kitörölta a történelem.

Nem kell félni attól, hogy veszedelmet rejt magában. Sőt! Anyagi erővé válhat, vagyis mai fülnek is érthető szóval: hasznot hajthat. A tőle rettegő liberálisok tévhite elle-

nére toleranciát szülhet. Az egyre inkább el- és felismert morális válságot enyhítheti. A végletesen szétszakított nemzetet gyógyíthatja.

A 70 év után is bennem munkáló szeptemberi hangulatban, a könyvtárnyi irodalom felsorolása helyett most ennyit szerettem volna elmesélni.

Leányfalu, 2010. szeptember 23.

Szász István

társadalmi osztályok közötti kisebb távolságokhoz szokott közösség szembesült a címkórság és az osztálykülönbségek sok bajt és feszültséget okozó vagy elősegítő hatásaival. Ennél is nagyobb megrázkódtatás volt az ott elsőknek végrehajtott deportálások feldolgozása, mely túl annak felfoghatatlan embertelenségén, az észak-erdélyi magyarság törekény számbeli fölényét is rombolta.

Ennyit röviden a családi beszélgetések és családi levéltár, illetve a Hitellel foglalkozó iratok emléktárából, azokról a szeptemberi napokról, pillanatnyi hatásaikról és hamarosan észlelt kihatásaikról.

Metz Katalin

Tornyok

Parányiságod felkiáltójelei. Törékenységed, mulandóságod jelképei.

S amikor ráérvén kúsznak elő úti élményeid – cövek barangolásaid térképén.

Az első torony, amire kisgyermekként ráláttam, a meghittségé. Anyai nagyszüleim parókijával szemben a református templomé. Nyaranta vettük birtokunkba a nagyvernei kertet, a szemközti torony hozzátartozott kicsiny világunkhoz, egyszerűen mert ott volt. Az állandóság és a meghittség cövekeként. A tornyot négy apró hasonmása vette körül, azt hittük, a gyermekei.

Telt-múlt az idő, és megszámlálhatatlanul sorjázta Erdély-szerzte a fából készült, falusi haranglábak, Isten házának szerény kisvárosi hívogatói, masszív várerődök bástya vastagságú tornyai, mint szülővárosom, Marosvásárhely sok száz éves vártemplomáé négy fiatornyával a sarkain. Aztán az egyik legkedvesebb, egyetemi éveim kolozsvári „emb-lémája”, a főtérsi Szent Mihály-templom. A XIX. Századi monumentális, gótikus épület későbbi karcsú, neogótikus tornya Erdély legmagasabb templomtornyaként nyúlik az ég felé. Isten házának hatalmas műemlékei a történelmet bújtatják hűvösükben: Vásárhely II. Rákóczi Ferencet választották fejedelemmé, Kolozsvárott János

Zsigmondot, Bocskai Istvánt és Bethlen Gábort. És, nem mellesleg, több tucat országgyűlés hajlékúal szolgáltak.

Középkorban még láttam a tűzvész kormától feketéllő brassói székesegyházat, a Fekete templomot. Az európai gótika legkeletibb fekvésű remekét. Azóta megtisztították a koromtól, csak nevében viseli múltját a százok evangélikus katedrális.

Választott hazám, városom, Budapest katedrálisait (kisiskolások tudásanyaga) hadd ne soroljam. A Mátyás-templomot mégis: áttelepülésem után nem sokkal, halottak napján ide tértem be akkor négy éve elhunyt apám lelkiüdvéért imádkozni. Történelem, hit, gyász kavargott a lelkemben.

Hétföldes csizmát öltve, a nyolcvanas években a kölni dóm előtt találtam magamat: fejemet derékszögben hátrahajtvam fogtam csak be tekintetemmel két robusztus tornyát. A szűk keresztmetszetű Dom platz, ahová emelték, majdhogynem liliputi város térnek tetszett. Európa többi monumentális katedrálisai ma már útikönyvek célpontjai: két bástyatornyával a párizsi Notre-Dame, a bambergi dóm, a regensburgi katedrális, a canterburyi székesegyház, az amszterdami Nieuwe Kerk és a többi...

Utamba kerültek a modern világ hivalkodó Babel-tornyai is: Európa legmagasabb toronyépülete, a frankfurti Commerzbank (300 m), ijesztő, 553 méter magasságával a torontói CN-torony, a karcsú, modern obelisz. Felső emeleti üvegpadlóján át bizony nem merem lenézni az utca mélységébe.

Soha nem látott élményt nyújtott számomra a Ruhr-vidéki acélgártás haj-

dani sivar monstrumainak megnevesítése. A 67 méter átmérőjű, 117 méter magas oberhauseni Gasometer acélkolosszusa mellett eltöprel a látogató. Az 1993-ban átépített, henger alakú gáztározóba lépve megszédül az ember, a kupola hatalmas, éjsötét boltozatán csillagözön – Fényűrterem, ahogy ott nevezik -, valósággal letaglóz a látvány. Oldallift vontat föl bennünket a kilátóhoz. Félelmetes. A kupola alatt egy-egy belső teraszon arénás ülésor ölelte pódium: zenekarok, táncgyűttesek fel-lépési színhelye.

...És végül, örök mementőként: a zöld csempés torony. A Maros menti város emblémája. Valahányszor leülök dolgozni, tekintetem a városháza képére esik. A színes cserepekkel fedett torony süvegére, melyet magam fényképeztem le hajdani otthonom ablakából. Munka közben épp abból a szögből látom, ahogyan egykor otthon, Marosvásárhelyen, ha a főtérsre nyíló erkélyablakomon kinéztem. A fotó – szögletében a híres szecessziós Kultúrpalotával – összecukható keretben illetve ott áll a könyvespolc alján, a számítógémem fölött. Örök mementója korábbi életemnek. Ennyi volna? No nem: a megörökített, ablaknyílásnyi látvány a zsigereimbe égett. Holott a fájó múltat (szinte) eltöröltem. Nem, nem visszanezni – dönthettem ösztönösen is az áttelepülés cezúrájában. Az otthoni megpróbáltatások emléke érzelmi gátja lett volna életem további folytatásának. Az önépítkezésnek, amit a génjeimmel, habitusommal, emlékeimmel, tapasztalataimmal, jó-rossz élményeimmel újra kellett kezdenem. De a zöld cserepes torony azóta is gyertyaként világol.

Metz Katalin (1938. október 25.–2010. november 21.)

A madár meggyógyult...

Szerkesztő a lapterv összeállításakor nem az In memoriam rovatba helyezte a fenti írást, ahova - jelen sorokkal együtt - kérték gondolatban áthelyezni, a most távozottak jeles társaságába. Hiszen tudtuk ugyan, hogy nagybeteg, de azt nem, hogy ilyen hírtelen itt hagy minket; reméltük a reménytelen, hittük a lehetetlent, nem akartuk elengedni, lélekben szorítottuk magunkhoz, ide, közénk, vissza az életbe, az egészségbe, a munkába...és igen, lapunkhoz, melyet - régebbi közölt írásai után - most e hatyúdálával tisztelt meg.

Metz Katalin, központi napilapok munkatársa, a Magyar Köztársasági Érdemkereszt kitüntetésre, a kortárs magyar színikritika meghatározó alakja - P. Szabó Ernő szavaival "...tudta, hogyan tegye közkinccsé mindazt, ami a művekben megjelent, s hogy képes legyen a legnehezebbre: saját legszemélyesebb sorsának tapasztalatait, tanulságait a tényszerű objektív ítélettel, a műkritika integráns részévé tenni, hogy megmutassa, megkeresse a műben s a mű által az életben (a valódi helyett) az igazat." (Magyar Nemzet, 2010. november 23.)

Azt írja, a fájó múltat szinte eltörölte. Nem hiszem. Még "szinte" sem. Amit feledni vélt, az csak az élet volt, de nem az igaz. Az "igaz" ott van a marosvásárhelyi Kultúrpalota emeleti előcsarnokának falán, melyen márványtábla emlékeztet Kati nagyapjára, a neves zenetudósra, Metz Albertre, a marosvásárhelyi zenekonzervatórium igazgatójára..., és ott van a mi visszaemlékezéseinkben Dr. Metz Istvánra, Pista bácsira, Kati édesapjára, a MOGYE orvostörténeti tanszékének első tanárára, később az egyetem diákjainak orvosára, akinek abszolút hallása volt és otthonába válogatott zenék hallgatására invitálta a város szellemi elitjét...vagy öccsére, Pistára, az ifj. Metz Istvánra, a kiváló csellóművészre, az ő koncertjeire, játékára, akinek most az amszterdami közönség tapsol...

A valamikori Marosvásárhely e tömény, tiszta, magyar és egyetemes kultúrát árasztó fészkből emelkedett ki Kati, hogy az otthonának, városának magyar szellemét szétszaggató idegen áradat szele ide sodorja, a nemzet fővárosába. Ahol befogadták, elismerték, megbecsülték, szerették, de ahol - legalábbis nekem mindig az volt az érzésem -sebzett madárként szálldosott a művészet emelő légáramában.

Sebei most begyógyultak, és ő szabadon szárnyalva tekint alá a megannyi csoda-torony közt gyertyaként világító egyetlenre... K. P.

A legszörnyűbb ceausescui télben a rádióra tapasztott füllel ittuk Szűrös Mátyás szavait. Ő mondta ki először, hogy az anyaország felelősséggel tartozik a határon túli magyarokért, felcsillantva ezzel annyi év sötétsége közepette és után a remény sugarát. Majd, néhány évvel később, ő bábáskodott az EKOSZ születésénél is, és állt ott mellettünk, valahányszor csak kellett. Ötödik megjelent kötetének bemutatása alkalmat ad arra, hogy –ismételen- tisztelegjünk előtte és köszönetet mondjunk neki.

Dr. Szűrös Mátyás

Köztársaság született „harangszavú délben”

Előszó a második, bővített kiadáshoz

A szülőföld szeretet s a magyar nemzethez való tartozás és hűség érzelmvilága, valamint történelmi tudata már gyermek-és ifjúkoromban mélyen belém gyökerezett. S ez a hit és eszmeiség szinte észrevétlenül, természetes módon lett egész későbbi magatartásom és közéleti tevékenységem meghatározó vonása. Külügyi és diplomáciai pályafutásomból eredően a nagyvilág sok sarkában megfordultam, de számomra mindenütt és mindvégig a szülőföld iránti vonzalom és ragaszkodás, az egyszerű, igyekvő emberek világa volt a legfontosabb, irányt mutató támpont. Egészen pontosan két útra indító táj és emberi közösség természetes erkölce és küzdelmes életvitele nevelt fel: Püspökladány, benne a szegény emberek meghitt családi összetartozását és melegét nyújtó szülői ház, s a református elemi (illetve általános) iskolák feledhetetlen néptanítóikkal; valamint Hajdúböszörmény, a négyszáz éves jó öreg Bocskai István gimnáziumával, kiváló humanista, nagy tudású tanári karával és egykori népi kollegiumával a volt Kálvineumban. A tizenhat esztendei külföldi távollét – tanulás és szolgálat – s a nagy földrajzi távolság miatti más világ csak fokozta ragaszkodásomat a magyar hazáért. Időnként felsejlett ugyanis bennem, hogy magyarságom – anyanyelven és kultúrámmal gyengülésével akár egész egyéniségem, egyéni emberi arculatom csorbát szenvedhet. Ha pedig ilyen bekövetkezne, tapasztalatok szerint akár az ember gondolkodása kényszerülne megsínyleni, vagyis észjárása megakadhatna működésében. Számomra becses tanulságként, mindezzel egybecseng egyik legjelentősebb költőnk érzelm-és gondolatvilágának

lenyűgözően szép megfogalmazása: „Az a tény, hogy anyanyelvem magyar, és magyarul beszélek, gondolkozom, írok, életem legnagyobb eseménye, melyhez nincs fogható... Mélyen bennem van, a vérem csöppjeiben, idegeim dúcában, metafizikai rejtélyként. Ebben az egyedülvaló életben csak így nyilatkozhatom meg igazán.” (Kosztolányi Dezső)

Emellett a külügyi és diplomáciai munka révén megtapasztaltam olyasmiket is politikai pályafutásom szemszögéből nézve, amiket itthon nem állt volna módomban. Azt például, hogy a nyugati világban másként működnek és politizálnak a szociáldemokrata, de az európai kommunista pártok is. Ezeknek a pártoknak eleve más az alapállásuk, más a viszonyuk a néphez és nemzetükhöz, többnyire szabadok, és ideológiailag, politikailag nem függenek külső hatalmaktól. Az állampárt diktatórikus magatartásától eltérően többpárti parlamenti demokráciában gondolkodnak és készek szabad választásokon megmérteni magukat. Ennek megfelelően alakítják ki pozíciójukat a közjogi rendszerben, részvételüket a hatalomban, illetve általában az állampárt életben. Ezek az ismeretek később segítettek jobban eligazodni a rendszerváltás előkészületeinek és véghezvitelének bonyolultabb fordulataiban is.

Szakmai tevékenységem, még inkább politikai pályám alakulása mégis nem egyszer megkísértette azt a határt, ahol ezt a tudatot és hűséget, azaz népi-nemzeti eszmeiségemet és elkötelezettségemet meg kellett volna tagadnom. Alapállásom, eredeti kötődéseim azonban alapvetően ilyenkor is kiállták a próbatételeket. És többnyire ebből származtak bajaim és konfliktusaim is – 1956-ban, az állampárti időkben és a

rendszerváltás után egyaránt – pedig magam is csak „ahogy lehetett” módon, a saját utamat igyekeztem járni. Ilyenkor hol szovjetellenességgel és revizionizmussal, hol pedig nacionalizmussal és antiszemitizmussal vádoltak meg. És, ami jellemző mindmáig, hogy változó időkben változatlan politikai-etnikai- és sajtókörökből érkeztek a vádak. (Az emberek milliói pedig gyakran még maguk előtt, családjuk körében és titkolták véleményüket az állampárti rendszerről, vagy semmit sem gondoltak róla, mert egyszerűen élni, dolgozni, alkotni akartak, amire – valljuk be – így inkább megvolt a lehetőségük.) Magam viszont úgy érzem ma is, hogy emberként vagyok, aki voltam, politikusként pedig, anélkül, hogy feladtam volna elvi, nemzeti eszmei alapállásomat, képes voltam elébe menni az elkerülhetetlen társadalmi és politikai változásoknak. Egyengettem például szabadságunk és függetlenségünk visszaszerzésének útjait, amit röviden rendszerváltásnak nevezünk. Végeztem a rám háruló feladataimat, dolgoztam. Nyugdíjas koromra így meg sem gazdagodtam, mert munkából nem lehet meggazdagodni, legfeljebb tisztességesen megélni, ha ehhez adottak és megfelelőek az emberi, szakmai és jogi szabályozási körülmények, lehetőségek.

Nos, az eddigiekből következik, hogy nép-nemzeti elkötelezettségem igazán a rendszerváltás folyamatában érvényesülhetett, lévén annak aktív résztvevője és előrelendítője. Igaz, ez a szemléletmód eközben fokozatosan kiegészült a republikánus magatartás alapvető követelményeivel: a szabadság, igazságosság, szolidaritás és egyenjogúság eszméinek képviselésével.

Pályám csúcát is ekkor értem el,

amikor az akkori mérvadó politikai erők jóvoltából, illetve egyetértése alapján elnökölhettem a Nemzeti Kerekasztal tárgyalásokon, és nekem jutott osztályrészül a harmadik Magyar Köztársaság kikiáltása. Ezt a történetet kívánom a magam módján összefoglalni és leírni e könyvben, a mának és az utókornak ajánlva.

Biztos vagyok benne, nagyon sokan emlékeznek még rá, hogy a harmadik Magyar Köztársaság kikiáltása felemelő örömteli esemény volt annak idején, 1989. október 23-án, amit az emberek tömegeinek őszinte lelkesedése és széleskörű rokonszenve övezett. Természetesen az egybeesett – mert része volt – a rendszerváltás kezdeteivel, valamint annak alkotmányjogi megvalósulásával. És ennek immár húsz esztendeje!

Két évtized alatt ugyanakkor sok minden formálódott és változott – érdemben és hangulatilag egyaránt – az ország életében. Ami e tekintetben a legsúlyosabb esik latba, az az, hogy Magyarország élenjáró, „minta országból sereghajtó” lett. Ebből a helyzetből pedig érthetően sok minden egyéb dolog következik, és magyar módra sokféle kérdés, kétely, aggályoskodás és kritika is felvetődik. Az akkori események résztvevőjeként és tanújaként illik ezekre e könyvben is reagálni, és másokkal együtt keresni, és amennyiben lehetséges megtalálni és megadni a megfelelő válaszokat, sőt levonni bizonyos tanulságokat is. Hiszen már annak is egy évtizede, hogy e kötet első kiadása megjelent. Ugyanakkor a rendszerváltás egészének áttekintésére itt természetesen nem vállalkozhatom.

Melyek is azok a kérdések, amelyeknek nagyobb teret és hangsúlyt célszerű adni a jobb megértés és tisztánlátás elősegítése végett? – Nos, különböző útonmódon szerzett ismereteink és tapasztalataink alapján sokan úgy érzik vagy gondolják, mintha itt nem is lett volna rendszerváltás vagy rendszerváltoztatás. Még többen tartják magukat e társadalom-politikai fordulat veszteséinek, illetve kárvallojtjainak. És mintha a Köztársaságért sem lelkesednének oly mértékben, mint születésekor. A fásultság és fáradtság tömegmértetű az országban.

Demokrácia-deficit lévén, ugyancsak sokak szerint a társadalom-politikai fordulat nem széles alkotmányos alapokon

és választói akarat kinyilvánításával ment végbe, hanem azt az aktív politikusok és pártok szűk vezető rétege hajtotta végre. S így abból kirekesztődött a „nép döntő többsége” és részvétele. Nem volt például a nép által választott és felhatalmazott alkotmányozó nemzetgyűlés, amely a népszuverenitás elve alapján legitím döntéseket hozhatott volna – mondogatják.

Aktív szereplőként szerzett ismereteim és tapasztalataim szerint jómagam ezt több tekintetben másként láttam és éltem meg, ezért árnyaltabban is ítélem meg e történelmi folyamatot. Noha magam is nemegyszer az évek során sajnálattal állapítottam meg, hogy a rendszerváltás mozdonya ki-kisiklott, letért eredetileg értelmezett és kijelölt pályájáról.

Az előbbi kérdéssel összefüggésben szükséges kitérni arra is, hogy mit jelent az „alkotmányos forradalom”, illetve a „jogi honfoglalás” fogalma, s legitimek-e az 1985-ben megválasztott Országgyűlés 1989-es döntései az átalakulási folyamatra vonatkozóan. S milyen hatást gyakorolt az események menetére a harmadik Köztársaság megszületése, amely egyébként az új alkotmány szerint történt meg, s egyik legfontosabb és leglátványosabb állomása volt a rendszerváltásnak az emberek szemében. Továbbá, mit jelent idevonatkozóan a népköztársaságból a jelző nélküli köztársaságba való átalakulás.

További felmerülő fontos kérdések: Miért torzulhattak el a demokrácia, az alkotmányosság és az igazságszolgáltatás viszonyai, intézményei? Milyen politikai paktumok születhettek a háttérben, a kulisszák mögött, s mi az oka a titkosszolgálatok körüli manipulációknak, hangulatkeltésnek, s általában az

erkölcsi süllyedésnek és zűrzavarnak? S végül milyen is volt a rendszerváltás valóságos nemzetközi háttere? Igaz-e, hogy fejünk fölött, illetve helyettünk mindent eldöntöttek volna a nagyhatalmak a közép-kelet európai átalakulás tekintetében?

Igen sok tehát még húsz esztendő után is a tisztázatlan kérdés, de a mendemonda és találgatás is a rendszerváltás körül. Ezek jórészt átfogják az átalakulási folyamat egészét, ezért itt teljes körű megválaszolásukra természetesen nincs lehetőség. Mivel azonban összefüngenek egymással és a Köztársaság eszméivel valamint működésével, feltétlenül szükséges azokat e könyv iránti igény szerint legalább érinteni.

Itt azonban célszerű egy közbevetést tennem a realitások követése végett. Igazuk van ugyanis azoknak a politológusoknak és gyakorló államférfiaknak, akik szerint, míg az értelmiségiek, például a tudós történészek elemzik a társadalmi vagy nemzetközi rendszer működését, addig az államférfiak megteremtik, létrehozzák azokat. Igen nagy lehet tehát a különbség az elemző és az

államférfi, illetve a politikus nézőpontja között. Az elemző maga választhatja meg – méghozzá többnyire utólag – hogy mely problémát, illetve kérdéskört akar elemezni és értékelni, míg az államférfi kénytelen mielőbb és közvetlenül foglalkozni a felmerülő és megoldást igénylő kérdésekkel. Az elemző annyi időt szabhat munkájára, amennyi csak szükséges számára, hogy megfelelő következtetésekre jusson, és nincs kockázata. Ha ugyanis következtetései nem bizonyultak helytállóknak, újabb tanulmányt írhat. Az államférfi számára viszont a legnagyobb kihívást a sürgető idő jelenti, és olyan szempontok alapján kell cselekednie, amelyek helyessége az adott időpontban nem bizonyítható. Ráadásul csak egyszer dönthet, és tévedései többnyire jövátételnek, s a történelem mond majd ítéletet fölötte. Így tehát annak utólagos vizsgálata során, hogy milyen is volt, és volt-e egyáltalán rendszerváltás, ezt a körülményt, illetve adottságot is ajánlatos figyelembe venni, amikor húsz évvel a történelmi fordulat után e napirenden lévő kérdésben állást foglalunk.

Végül csupán még egy dolgot kívánok rögzíteni e bevezetőben. Azt ugyanis, hogy a demokrácia megvalósulásához tudvalevőleg elengedhetetlenül hozzátartozik a népszuverenitás elvének érvényesülése, működéséhez pedig az, hogy vezetői, irányítói demokraták legyenek. Ennek tehát az alkotmány értelmében meg kell teremteni a feltételeit, ami a politika felelőssége. Nos, ezek a feltételek 1989-ben a ködösítő pártállami átmeneti viszonyok között nem voltak biztosítottak, hiszen például a nép nem tudta, nem tudhatta – mi magunk is sok mindent nem tudtunk –, milyen súlyos az ország helyzete, milyen mély a gazdasági, politikai és erkölcsi válság, honnan kell kihúzni az ország szekerét. Az újonnan színre lépett ellenzéki erők pedig még több tekintetben – például az államélet vonatkozásában érthetően – tapasztalatlanok és helyzetüknél fogva eléggé tehetetlenek is voltak. (Viszont Kónya Imre kezdeményezésére kiváló jogászok tömörültek a Független Jogász Fórumba, illetve az Ellenzéki Kerekasztal köré, akiknek elég világos képük volt a jogalkotásról és egy békés, alkotmányos fordulat véghezviteléről, szabad választások útján.) Márpedig a

politika formálásának alapvető tényezője a tapasztalat. Ugyanakkor a neoliberaisok nemcsak birtokolták és irányították a sajtót, illetve működtetését, hanem, félrevezetve és becsapva a népet, manipuláltak is vele. Egyidejűleg lebecsülték a népnek a történelemben és a többpárti parlamenti demokrácia megteremtésében betöltendő szerepét, de az állam szociális jóléti és közbiztonságot szavatoló jelentőségét is. – ebben az értelemben tehát már szinte a rendszerváltás kezdeteibe be voltak „kódolva” a későbbi deformációk, kisiklások és komoly problémák.

Sajnos, mint látjuk, ma hasonló a helyzet a sajtó feletti neoliberális uralom következtében. Főleg a szegény emberek millióit vezetik félre, ezért leginkább ők a sajtó-manipulációk és politikai trükkök s a zsákutcás kormánypolitika kiszolgáltatottjai és szenvedő alanyai. Ezért ezek az emberek ma sem tudhatnak igazán szuverén módon állást foglalni és dönteni. Hatalmon vagy a hatalom közelében lévő vezetőik többsége pedig nem demokrataként gondolkodik és cselekszik. A politikát és irányítóit már jó ideje nem igazán eszme, hit, emberi szolidaritás és igazságosság, de nem is hazaszeretet és erkölcs vezérli, hanem a pénz és a piac mindenhatóságának neoliberális imádata s a gyűlölködés, a korrupció és a hazugságáradat hatja át, valamint az ország ügyeihez való nemzetietlen hozzáállás.

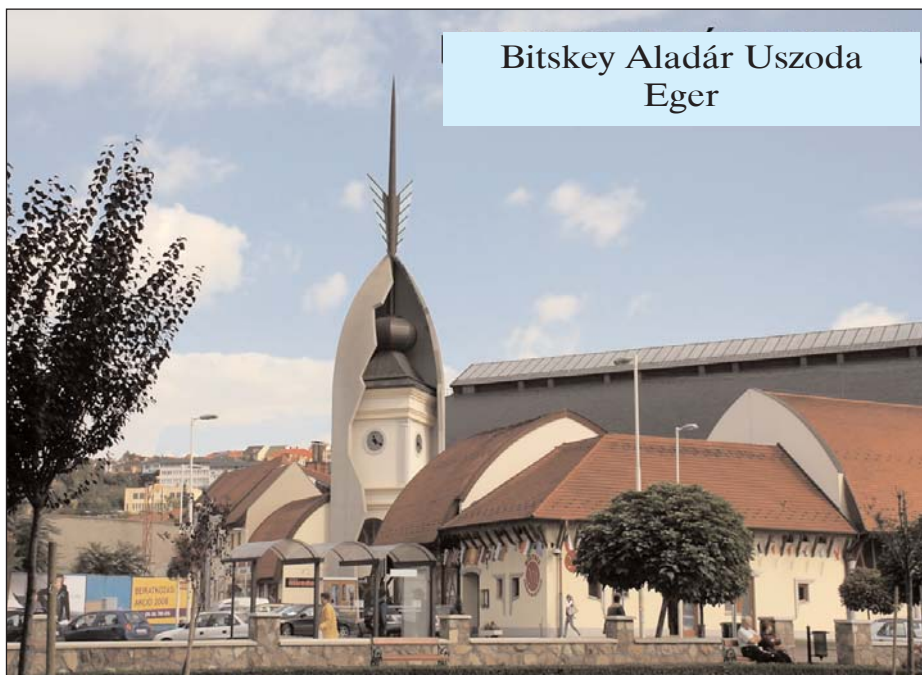
Az összefogás is üres szlogené vált.

Pedig a nemzeti többségi akarat kiküzdése, megteremtése változatlanul alapvető feladata a magyarságnak mind bel-, mind kül- és nemzetpolitikai értelemben, hogy egységesek és erősek legyünk, amikor döntenünk kell az ország, a nemzet sorsáról, s hogy megálljuk a helyünket a meglehetősen összekuszálódott nagyvilágban. Ez persze azért sem könnyű feladat, mert nem lehet egyszerre szolgálni Krisztust és Pilátust. De a politika művészet és tudomány, s csodákra képes, ha jól csinálják. Ahogy az ókori kínaiak fogalmazták meg, és állítólag mondogatták: „a politika a marsall”.

Szerencsénkre, a történelmi tapasztalatok szerint, nagy erénye népünknek-nemzetünknek, hogy megannyi súlyos megpróbáltatáson képes volt túljutni, újra és újra talpra állni, s megállni helyét a világ népei között. Hihetünk tehát abban, hogy így lesz ez most is, ki fogunk emelkedni a süllyedésből, amiben saját kormányaink zsákutcás politikája és a nemzetközi neoliberális erők globalista pénz – és gazdaságpolitikája sodorta az országot. Talán ehhez a munkához és küzdelemhez lehet szerény emlékeztető hozzájárulás ez a könyv is. Hogy ne merüljön feledésbe az a - bár törekeny és rövid életű - nemzeti összhang és összefogás, amely az 1956-os nemzeti felszabadító forradalom példája nyomán a rendszerváltás kezdeteit is jellemezte!

(2009 nyarán)

A SZERZŐ

Könnyített honosítás

90 éve verték, magyarságában megalázták azt a közel 4 millió magyart és annak ivadékait, ha nem tagadták meg önmagukat, ha nem alkalmazkodtak (asszimilálódtak) az új urak kénye-kedve szerint az elcsatolt területeken. Anyagi javaikból kifosztották, ősi (emberi) jogaikkal nem élhettek. Hála az új magyar kormánynak, a trianoni gyásnapot, június 4-ét másodszor is törvénybe iktatták, de már most a Nemzeti Összetartozás napjaként. Képletes (szimbólikus) lépés. De tudjuk, hogy a test gyógyulása a lélek gyógyulásával kezdődik. Küszöbön áll a könnyített honosítás elérése minden született magyarnak, aki azt kérelmezi. Kérni kell, zörgetni, és megadatik nekünk, avagy miért védtük az európai kereszténységet 1000 éven át (keleti rokonaink ellenében)? Az úrlapok 2011. január elsejétől elérhetők lesznek interneten is.

2010 augusztusában tíz napot töltöttem Erdélyben. Jut eszembe, 2002-ben egy hónapot, és meg is írtam élményeimmet *Erdélyi életérzések* címmel. Művem nyomdafestéket látott, „életérzés” szavam is meghonosodott Magyarországon. Akkor e szóösszetétel napokig gondolkodtam, rágódtam, hogy kifejezze mindazt a múltbeli és jelenbeli érzést, ami abból született, hogy megbukott a szeretett Orbán kormány itt, de ott sincs sok szeretnivaló az erdélyi, nehéz mindennapokban és politikai harcokban.

Most újabb életérzések vittek a Székelyföldre, meglátogatom azt a fiút, akinek az iskoláztatásához hozzájárulok havi kis összeggel; sajnos a jótékonykodásról is leszoktattak minket, főleg ha keresztény/keresztyén meggyőződéssel tesszük! Nem csoda, hisz minden idegen eszmét belénk sulykolt Nyugat, ahol már a hívek 80 százaléka nem is jár templomba! (Épülnek Allah templomai! Közben beerősített Angela Merker német kancellár, hogy megbukott a multikulturális modell.)

A Székelyföldről visszafele jövet a Mezőségen időztem, mert ott születtem, nevelkedtem 28 éves koromig, 1988-ig. Szamosújváron most új magyariskolát építenek. Kolozsvár főterén magyar napokat tartottak. Amerre jártam, mindenütt szóba hoztam a könnyített honosítást, hisz ismerem erdélyi fajtámat. A válaszokat is szinte előre tudtam. Ma már mindenki tudja, hogy mikor, hogyan és kik szúrták el a kettős állampolgárságot. (Ezt az elszúrtam, elszúrták szót mi erdélyiek sohasem használtuk, ehelyett a levágás szót használták már a középkori leírásokban és mindennapokban, elszúrni nem lehetett, mert az számunkra végzetes lett volna, annyira sok volt a levágnivaló ellenség.) Tudni szeretnék nemzettestvéreink, hogy mi módon kaphatják meg a magyar honosítást. A fából vaskarika nem kell.

Az anyaországuk határain túl élő románok, szerbek, horvátok és szlovákok már rég megkapták a kettős állampolgárságot, nem volt semmi gond. Minket még az ág is húz.

De térjünk a tárgyra. Székelyudvarhelyi házaspár barátom meséli az ebédnél, hogy ők kérni fogják a honosítást maguknak és a két lányuknak is. A nagyobbik lányuk most Kopenhágában tanul belső-építészetet. Annyira ügyes,

hogy már komoly versenyeket is nyert komplex lakás-vevők igényét kielégítő számítógépes, háromdimenziós tervekkel. A felesége mosolyog, már csak azért is kell a lányának, hogy ne a román, hanem a magyar igazolványt vehesse ki, mert már ott is előítéletekkel vannak, ha a román okmányait meglátják. (Lásd a franciaországi és olaszországi roma-román kitoloncolásokat.) Kérdezem tőle, hogy Amerikában miért nem töltötte ki az ösztöndíjas idejét, miért jött haza korábban? Azért, mert nem szerette, mondja barátom, aztán finom részletekre is kitér a kedvemért. „Képzeld el, egy szintén katolikus lengyel lánnyal kerültek egy amerikai idős házaspárhoz angolt tanulni. Senkivel nem beszélhettek, a házat sem hagyhatták el, messze is volt minden bolt, ha gyalog elindultak vagy sétálni akartak, a rendőr összeszedte, kikérdezte és visszavitte őket a házhoz. Ott csak kocsival lehet közlekedni. Képzeld el János, Rékát már zavarta hogy evés közben az idős asszony mind a száját figyeli, egy hónap múlva megkérdezte tőle, hogy mit nézi annyira, azt mondta, hogy azt nézte, nincsenek-e vámpír fogai. Drakulától félték Romániával kapcsolatban! Ennyit a vallásos családról, azt hitték, hogy egy afrikai vagy ázsiai harmadik világhoz hasonló nyomortelepről jöttek, ahol még mosógépet, jégszekrényt sem láttak”.

Egyetemet végzett lány mesélte Csíkszeredán, jelenleg Pécssett doktorál, előtte itt tanult a Sapientia egyetemen. Amikor párizsi tanulmányúton voltak, mindenhol cigány koldusokba botlottak. Szorongtak, nehogy megtudják, hogy ők is Romániából jöttek. Szégyellték elővenni a román útlevelet, ezért is jó lenne a magyar honosítás. A barátnője itt diplomázott, sohasem akart elmenni, nagy magyar, ragaszkodik Erdélyhez, de már három éve munkanélküli, most meggondolja, felvenné a magyar állampolgárságot. A tizenegyedikes fiú mondja, hogy ő nem számít elmenni, de sok osztálytársa beszél ilyesmiről (az elmenésről). Ez semmit sem jelent, mondom, mert amikor én voltam gimnazista Szamosújváron, azok az osztálytársaim, akik azt hangoztatták, hogy elmennek, most a harmincéves érettségi találkozáson kiderült, hogy mind Erdélyben élnek, itt öregedtek meg.

Viszont azok, akik verték a mellüket, hogy milyen magyarok és sohasem hagyják el Erdélyt, úgy hozta a sors, hogy azok most Európa országaiban laknak, sőt Amerikába, Kanadába és Ausztráliába is jutott belőlük. De az érettségi találkozásonkra legmesszebből is mind hazajöttek Szamosújvárra!

Többszörös biatlon díjas 14 éves kislány arany és ezüst érmeit nézegetem, egyik diplomáján már a nevét is románosítva írták le egy Brassó környéki rendezvényen. Fel sem vetődik, hogy elmenne, hisz úgy szereti és ismeri a Hargitát, mint a „talpát”, hisz még a nyári vakációban is ott edzenek, este meg eljár mezőszéki néptáncot tanulni.

Rózsai unokatestvérem azért szeretne magyar állampolgár lenni, mert Kanadában él a lánya, a férje: mert magyarnak született s úgy is akar meghalni! Másik unokatestvérem, aki-

nek a lányát román vette el, pedig kincses Kolozsváron nem volt még olyan szép lány, nem mond egy szót sem; ne is mondjon, mert az unokájával már sokszor románul beszél, hogy meglegyen a családi békesség a román vejével. A másik gyermekéről sem beszél, csak megemlíti, hogy most nem kinn dolgozik a hidegben, jól fizetett állása van, raktáros egy „boss”-nál, multinál. Lelkes, jóra való 23 éves fiú, hitgyülekezetes lett, hisz a testvériségben, egy ottani magyar nővel és tíz éves lányával ismerkedett meg „lelkileg”. Úgy látszik lelkileg sem teljesen, mert kapcsolatuk nem tartott sokáig. A hitgyülekezetes nő egyik nap azzal állt elő, hogy neki nem egy gyermek kell, aki a lányával játszik. Az unokaöcsémnek korán meghalt édesapja, férfias termete lett, de sajnos férfias jellemet nem hozhatott otthonról.

Nagy István festőművész Csíkmindszenten született, szerény emlékháza van ott, a képek zöme reprodukció. Az értékesebb festmények most a csíkszeredai Mikó várban láthatók. Először tanító volt, aztán végigharcolta az I. világháborút. 47 éves, amikor a trianoni békediktátum Romániához csatolja szülőföldjét. (Bárcsak úgy lett volna, ahogyan a székelyek szokták viccesen mondani, hogy Romániát csatolták a Székelyföldre! Annyi igazságalapja van, hogy a székelyek 90 év múlva is megmaradtak tömbmagyarnak!) Nagy István később házasodott, s mit ad Isten, délvidéki asszonyt vesz el, sokáig ott éltek, míg a szerbek hontalanná nem nyilvánították, felesége szülőfalujából, Sajkásszentivánról utasították ki, előtte már a románok is hontalanná nyilvánították, a magyar állampolgárságot csak halála utáni napokban kapta vissza, felesége tette le helyette az állampolgársági esküt Baján. Morbid! Sajátos magyar fájdalom, hisz post mortem már nem esküdhetett fel a magyar államra újra! Pedig a festő legnagyobb drámája a szülőföldjéről való kiutasítás, a magyar állampolgárság elvesztése, nem ezért harcolt örmesterként a brassói 24-es gyalogezredével Galiciában. Az 1917-es nagy októberi forradalom megszületése, torzszületése előtt került le a második frontra az olasz Isonzóhoz, ahol később felmorzsolódtak a magyar csapatok, gyalog jött haza 1918 decemberé-

ben s Kiskunfélegyházán szerelt le, három kitüntetéssel a zsebében, zászlós előléptetésével nem sokra ment...Több ezer festmény, pasztell és szénrajz szerepel a három ország köz- és magángyűjteményeiben! Nem élte meg a visszacsatolásokat. Akik átérték az I bécsi döntés eufóriáját, a Kárpátaljai bevonulást, aztán a II. bécsi döntést, olyan érzéssel haltak meg, hogy érdemes volt élni s szenvedni a második világháború utáni minden borzalom ellenére, mert volt négy évük, négy magyar évük. Szüleim és nagyszüleim is mindig a négy év magyar világról beszéltek nagy lelkesedéssel és szeretettel, pedig 40 és 44 között nehéz háborús évek, a nélkülözések éveit voltak.

Szamosújvári ismerősöm mondta, hogy ő felveszi a magyar állampolgárságot, de azért most nem fog sorba állni, majd a tumultus után. Mondom, hogy októbertől interneten is lehet majd tájékozódni a könnyített honosítással kapcsolatban, ezt mondta Wetzel Tamás miniszteri biztos.

90 esztendő alatt az erdélyi városok lakosainak zöme román anyanyelvű lett, de a románok még mindig nem érzik magukénak a régi épületeket és templomokat, a genius locit, idekenek a főtereken, a régi parkok óriásfái között. Mi magyarok, annyi változás és kudarc után, már nem érezzük magukénak, főleg ha elüldöztek, vagy önként hagytuk el az ősi fészket! Turistaként viselkedünk szülőföldünkön, vagy oda sem megyünk, azt sem tudjuk, hogy magyarok is élnek ott. Ez a legnagyobb katasztrófánk. Minden tiszteletet megérdemelnek a hűséges, erős jellemű magyarok!

Ha nincs magyar összefogás, magyar erő, magyar szövetséges, nemzetközi összefogás, akkor csak vörös iszapos világban élhetünk, egy mindenképpen szennyezett magyar környezetben és még szennyezettebb nagyvilágban!

Önfeláldozás, egészséges hozzáállás és hit kell csupán a magyar honosításhoz, autonómiához, a többi az évezredek magyar lélekből fakad.

Juhos-Kiss János

Magyarul a küszöb alatt

Sorra helyeznek el többnyelvű helységnévtáblákat szórványtelepüléseken is

A Kolozs megyei Aranyosgyéres mellett néhány napja Vajdahunyad a második nagyobb erdélyi település, ahol a magyarság aránya jóval alatta van a törvénybe foglalt húsz százalékos arálynak, mégis határozat született a többnyelvű helységnévtáblák elhelyezéséről. A román többségű önkormányzatot azzal sikerült meggyőzni, hogy sok magyar turista látogat a Hunyadiak városába.

„Ez a döntés nem a román–magyar kérdéstről szól, hanem a közjóról” – fogalmazott Takács Aranka, a vajdahunyadi RMDSZ elnöke, amikor a helyi önkormányzatnak arról a határozatáról kérdeztük, amely-

nek értelmében harminc napon belül magyarul és németül is feltüntetik a város nevét a település bejáratánál, annak ellenére, hogy a lakosság számaránya nem haladja meg az 5,5 százalékot.

Idén Vajdahunyad immár a második olyan megyei jogú város, amely ilyen gesztust tesz a magyar kisebbség felé. Aranyosgyéresen a magyar lakosság számaránya 8 százalék, a helyi tanács mégis korábban úgy határozott: a város magyar és a német nevét is feltüntetik a helységnévtáblán. Aranyosgyéresre több hónapos huzavona és pereskedés után került ki idén márciusban a háromnyelvű helységnévtábla

Elhunyt Toró Tibor atomfizikus, a MTA külső tagja

2010. október 17-én délelőtt, életének 80. esztendejében elhunyt Toró Tibor atomfizikus, nyugalmazott egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja. Kívánsága szerint testét elhamvasztják, hamvait pedig a család az általa megnevezett, szívéhez közel álló helyeken – Énlakán, Magyarhermányban, Kányádban, Etéden, Székelyudvarhelyen, Nagyváradon és Temesváron – szórja majd szét.

Gyászolja és emlékét őrzi felesége, Toró-Závodszy Edith, fiai, László és Tibor, menyei, Ildikó és Ildikó, unokái, Tibor, Emese és Tamás, rokonai és barátai itthon és szerte a nagyvilágban.

„Aki megért és megértet, egy népet megéltet”

(Kányádi Sándor)

A fizika igézetében

(Toró Tibortól Palágyi Menyhértig)

Magyari Lajos, sepsiszentgyörgyi költő Csoma Sándor naplójából című versét így kezdi: „Ki verte meg ezt a kisfiút az utak igézetével/ dobogni ki lopott bele nyugtalan szívet/ s ígérte hazudta, hogy messzire ér el?” Utak igézete, a fizika igézete... sors, életút, elkötelezettség, szenvedély, választott élet.

A székelység nagy utazója így határozta meg önmagát felbecsülhetetlen értékű tudományos munkájának, a tibeti-angol szótárának címpapján: „Alexander de Csoma Kőrös siculo-hungarian of Transilvania”. Toró Tibor is hasonlóképpen székely-magyaroknak vallotta magát, erdélyinek. Az udvarhelyszéki Énlakán született 1931. július 16-án. A szülőfalu, bár sokáig nem dajkálta, de elindulásához feltarisznyálta szellemi értékekkel, hiszen Énlaka XIII. században épült és később 1661-ben, a székelyföldi tatárberetörés után felújított templomának kazettás mennyezete rovásírás feliratot őriz, mely becses nyelvemlékünk. Életében a következő állomás Magyarhermány, ahova pedagógus szülei költöztek. A világra eszmélő kisfiú képzeletét betöltötte a magyar történelemnek a

székelység által megőrzött legendája, hősi múltja, köztük a falu közelében, Bodvajon 1848 őszén működő vashámor, mely Gábor Áron ágyúhoz termelte a nyersanyagot. Ennek romjainál sokat bolyongott társaival, hallgatta a falusiak meséit a szabadságharcról.

Kisfiúként, alig tízévesen Udvarhelyre kerül, itt tanul nyolc éven át a híres református, majd katolikus gimnáziumban. Tanára, Mátéffy Béla szereteti meg vele a csillagászatot, a kisdíák megszállottan kutatja az égbolt titkait. Első saját könyve is egy csillagászati szakkönyv. Hiába határozza el, hogy csillagász lesz, ez időben Romániában ilyen irányú képzés még nem volt az egyetemeken. Marad hát a matematika-fizika szak a temesvári egyetemen. Ettől kezdve élete Temesvárhoz köti, a család, a tudomány, mindenk fölött az atomfizika. Ám műveltsége, hihetetlen tájékozottsága utolérhetetlenné teszi az irodalomban, nyelvtudományban, történelemben, zenetörténetben is. És aki ismerte, tudja, hogy csupaszív magyar ember is volt. Róla szólnak Kányádi Sándornak, az udvarhelyi iskolatársnak a szavai: „Aki megért és megértet, egy népet megéltet.”

Az atomfizikán belül szűkebb kutatási területe a neutrino titkainak feltárása volt. Elmondta egy vele készült interjúban, hogy a marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaság meghívására előadást tartott, melynek ezt a címet adta: Neutrino, mon amour (Szerelmem, a neutrino). Vendéglátója, a társaság elnöke, Oláh Tibor megjegyezte, hogy ez már nem is szerelem, ez házasság. Toró Tibor rábólintott: De szerelmi házasság!

Temesvár meghatározó volt Toró Tibor életében. Tanulmányai befejezése után a fizika tanszék tanársegéde volt, majd nyugalmazásáig az egyetem elméleti fizikai tanszék tanszékvezető professzora. Az 1820-as években Temesváron hadmérnökként tevékenykedő Bolyai János hagyatékának kutatója és mentője volt. Neki köszönhető a temesvári Bolyai szobor, a mai Bolyai utca sarkán álló épület falán a Bolyai János arcképét és a nemeuklideszi geometria alapképletét ábrázoló dombormű (Jecza Péter alkotása) ötnyelvű táblája,

mely őrzi a világra szóló magyar felfedezés emlékét. És neki köszönhető a temesvári Magyar Házban 2008-ban avatott Bolyai emlékszoba is.

Felejtethetetlen előadások emlékeztetnek Toró Tiborra a Bánságban, a Pártiumban, Magyarországon, Európa sok-sok tudományos konferenciáján. Rendszeres meghívottja volt nemzetközi atomfizikai és tudományfilozófiai tanácskozásoknak. De nem csak atomfizikai kérdések érdekelték. Például Budapesten 1995-ben előadást tartott Madách Tragédiájának fizikai vonatkozásairól, gyűjtötte a világ Madách-fordításait, húsz darab Madách kiadást mondhatott magáénak a világ különböző tájairól. Felfigyelt a Tragédiában arra, hogy csak egy történelmi személyiség jelenik meg kétszer a műben, a tudós Kepler, jelezve, hogy Madách számára milyen gondot jelentett a Föld jövője. Értekezett Kölcesy Himnuszáról, előadást tartott Teller Ede lugosi gyökereiről, hiszen a világhírű tudós édesanyja a Temesvár közeli Lugoson született, a gyermek Teller Ede nagyszüleinél sok boldog vakációt töltött el, itt eszmélt a világra. Gyökerei őt is, mint annyi jeles személyt, Erdélyhez kötik.

Paksi diákoknak 2002-ben hosszan elemezte Babits Bolyai című szonettjét, melyet a költő még erdélyi tanár korában Fogarason írt. A szonett egyik sora bizvást ráillett az előadást tartó Toró Tiborra: „Új végtelent nyitottam én eszemnek.”

Előadásainak gazdag ága-boga hatalmas műveltségről tanúskodott, a választott témában egyenes úton haladt, de mindig nyitott új ösvényeket hallgatóinak, a témához tartozó apró mozaikokat villantott fel, hogy aztán összekapcsolja az egészet, mert azt vallotta, hogy a természettudományban minden összefügg mindennel. Ezt tudásegésznek is nevezhetjük, hiszen a valódi tudomány mindig az egészért is felelős, mindig határtalan.

Pakson többször járt Toró Tibor, Bolyai Jánosról tartott előadásában említette meg a tér-idő kutatások kapcsán Palágyi Menyhért nevét. A szülővárosában szinte ismeretlen Palágyi élete, tudományos pályája, elfeledettségének okai felkeltették e sorok írójának érdeklődését. Palágyiról szóló könyvének megírásához segítséget kapott a temesvári professzortól, aki a könyvet az olvasók figyelmébe ajánlotta, egy

Captatio benevolentiae-val (jóindulat elnyerésére való törekvéssel) vezette be. A paksi könyvbemutatón hosszú előadást tartott a Palágyit már a 1900-as évek elején foglalkoztató téridő elméletéről. Temesváron, 2007. november 19-én a Magyar Tudomány Ünnepe a Bánságban című rendezvényen be is mutatta a Pakson megjelent könyvet A négydimenziós téridő fogalom elfelejtett magyar úttörője, Palágyi Menyhért címen. Többször hangot adott meggyőződésének, hogy szülővárosától a nemzetközi tudós szobrot, de legalább emléktáblát érdemelne.

A professzor úr utolsó kezdeményezése a Kolozsvári Akadémiai Bizottság (mely a Magyar Tudományos Akadémia erdélyi külső tagjait tömöríti) 2010-re tervezett konferenciája volt, melyen megemlékeztek volna Bolyai János halálának 150. évfordulójáról. Ekkor azonban Toró Tibor már a földi pályafutásának végéhez vezető útján haladt, betegségek sziklasúlyú terheit cipelve.

Halálának hírére, 2010. október 17-én Tőkés László a szoltár szavait idézte: „Az igaznak emlékezete áldott.” Kívánsága szerint hamvait ott adják vissza szülőföldjének, szívének oly kedves helyszíneknek, ahol élt, ahol élete kiteljesedett.

Kányádi Sándor, az Űrsorompó című versét 1988-ban Toró Tibornak ajánlotta:

„amikor egyre szélesebb körben
kezdett elterjedni
hogy a végtelen egyenlő a határtalannal
s hogy bizonyos alapigazságoknak
vélt axiómák posztulátumok
nélküli világ is lehetséges
s hogy egy ponton át számtalan olyan
egyenes húzható melyek a
köréje képzelt körön belüli
más egyenesekkel
párhuzamosnak mondhatók
s hogy a képzelet körét
akár a határtalannal egyenlő
végtelenbe is tágíthatjuk

közbiztonsági okokból
sorompóval zárták
le a végtelent
közönséges fenyőfa-sorompóval”

A vers összeköti Toró Tibor személyét Bolyai Jánossal egy olyan korban, mikor a diktatúra öröknek látszott egy a világtól sorompóval elzárt hazában.

Távozásával az egyetem magyar

tudományos élet lett szegényebb. Oláh-Gál Róbert, marosvásárhelyi Bolyai-kutató így búcsúzott tőle: „*Toró Tibor hirdette a reál és humán tudományok egységét, munkásságával bizonyította, hogy az eszmék világa többdimenziós és benne a matematika, fizika, irodalom, történelem közötti határok és kategóriák eltűnnek, és megmarad a gyémántgondolat, egy darabka a „végtelenség fenyvesillatából”.*

Ki is volt földi életében Toró Tibor? A Magyar Tudományos Akadémia külső tagja, a Román Akadémia Csillagászati Bizottságának tagja, a Román Akadémia Tudománytörténeti és Tudományfilozófiai Bizottsága temesvári fiókjának alelnöke, az Eötvös Loránd Fizikai Társulat tiszteletbeli tagja, 2007-től a Szegedi Tudományegyetem címzetes tanára. Részecskefizikus, asztrofizikus és tudományfilozófiai munkássága mellett elismert Bolyai-kutató. Az első román és magyar nyelvű neutrino monográfia szerzője. Magyar, román és angol nyelven kiadott szakkönyvein kívül rangos tudományos ismeretterjesztő munkák egész sorát jelentette meg. Rendszeres meghívottja a nemzetközi atomfizikai tanácskozásoknak. Az Erdélyi Magyar Tudományegyetemet működtető Sapientia Alapítvány kuratóriumának tagja, a Kárpát-medencei

magyar pedagógusok továbbképzését szervező Bolyai Nyári Akadémia tiszteletbeli elnöke. Szakmai elismerésén kívül a több évtizede tartó közéleti munkássága hozzájárult a romániai magyar és az erdélyi természettudományi, különösen a fizikai, csillagászati és matematikai gondolkodás terjesztéséhez és megismertetéséhez – írja az erdélyi sajtóban megjelent nekrológ. A tudományágak közti párbeszédre törekedett, a határok nélküli tudományban hitt. Ez egyben a műveltség mai eszménye is.

Búcsúunk tőle Kosztolányi Dezső Halotti beszéd című versének soráival:

„Keresheted őt, nem leled, hiába,
se itt, se Fokföldön, se Ázsiába,
a múltba sem, és a gazdag jövőben
akárki megszülethet már; csak ő nem.
Többé soha
nem gyúl ki halvány-furcsa mosolya.
Szegény a forgandó tündér szerencse,
hogy e csodát újólag megteremtse.”

Serdült Benke Éva

A fenti megemlékezés elhangzott Pakson, 2010. november 15-én, Palágyi Menyhért A tér és az idő új elmélete című, Lipcsében 1901-ben megjelent könyvének bemutatóján, fordította dr. Wieser Györgyi, kiadta a paksi Pákolitz István Városi Könyvtár.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy

Dr. érszalacsi Kováts Lajos

a biológiai tudományok kandidátusa, Apáczai Csere János-díjas tanár,
Érszalacs díszpolgára

2010. november 17-én 15 órakor, életének 86., házasságának 61. évében elhunyt.

Kívánságára hamvait szűk családi körben református szertartás szerint
helyezzük örök nyugalomra.

Emlékét soha el nem múló szeretettel őrizzük.

A gyászoló család

Előző, szeptemberi számunkban összeállítást közöltünk tőle, róla, zárva az ő Elméleti bolyongását az Érmellék múltjában, közreadva díszpolgári laudációját és kiváló, torokszorító nyelvészeti esszéjét. Özvegytől tudjuk, türelmetlenül várta a lapszámot, mint aki érzi, ez az utolsó...Nyugtalan elméje ugyan további íráson dolgozott, de erről szóló ígéretét már nem fogja betartani.

Ismét elment egy kiváló magyar ember, aki elveiért, meggyőződéséért, magyarságáért becsülettel kiállt, megalkuvást nem ismert, népének árulója nem lett. Feláldozta szülőföldjét, egész karrierjét, mindazt, amit a drága Erdély neki jelentett, és jött, mint annyian mi is, reménykedve, az Anyaországba. Hogy aztán az anyaország, semmibe véve a páratlan kincset, a hatalmas tudásanyagot és a tiszta Embert, kivesse őt egy eldugott gyermekváros nevelőtanári állásába. A kristálytisza forrás onnan is felbuzogott, mi is kortolyhattunk üdítő vizéből, hogy most végleg elapadjon.

Köszönjük Lajos bácsi a nagy ajándékot. A fizetséget már a kegyelem legfőbb, legüdítőbb forrásától kapod, időn kívül. Az időben maradvá pedig mi ijedten kérdezzük: hogyan lesz tovább, ha legjobbaink (íme, egy lapszámban hárman!) itt hagynak? K.P.